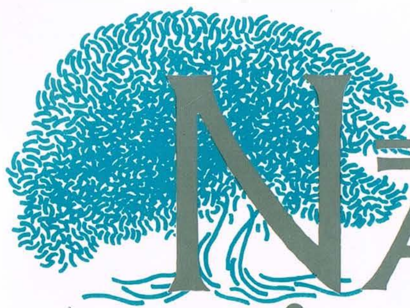

NÂZIM HİKMET

Çeviri Hikâyeler

masallar, hikâyeler **2**

ADAM

NÂZIM HİKMET Çeviri Hikâyeler

19

ADAM

Nâzım Hikmet

Çeviri Hikâyeler

ADAM YAYINLARI

Birinci Basım: Şubat 1991
İkinci Basım: Aralık 1991
Üçüncü Basım: Ocak 1993

Kapak Düzeni: Aydın Ülken

93.34.Y.0016.393
ISBN 975-418-073-3

Nâzım Hikmet'in bütün yapıtlarını (şiirlerini, oyunlarını, romanlarını, öbür düzyazılarını) bir araya toplayan bu dizi kitaplarda kronolojik sıra uygulanmıştır.

Yalnız şiir bölümünde, şairin çocukluk ve çıraklık dönemi ürünleri (ki bunları kitaplarına almadığı gibi, birçoğunu dergilerde de yayımlamamıştır) ayrı bir ciltte toplanarak şiir kitapları dizisinin en sonuna konmuştur. Bu cilt şairin yetişme yıllarındaki gelişmelerini izlemek isteyenler içindir.

Şiir bölümündeki sıralama, şairin sağlığında yayımlanan, ya da kendi düzenlediği ama yayımlandıklarını .görmediği kitaplarının yayın, ya da düzenlenme tarihlerine, kitaplarına girmemiş olan şiirlerinin ise yazılış tarihlerine göredir. Yazılış tarihleri kesinlikle belirlenemeyen şiirlerin yerlerinde kaymalar olabilir. Başta kitapların yayın tarihlerine göre sıralama yapılırken de (iç düzenleri olduğu gibi korunduğu için) şiirler yazılış tarihlerine göre değil, şairin gönlüne göre bir sıralama içindedirler. Amaç çeşitli dönemlerdeki şiirlerin birbirine karışmaması olduğundan, bu tür yer değiştirmelerin gelişmeleri izleme açısından fazla bir sakıncası bulunmadığı açıktır.

Elinizdeki yeni derlemeyle, birbirini tutmayan çeşitli müsveddelerden yola çıkan, savruk, özensiz, acele basımlardaki kargaşaya, sırasında anlamı zedeleyen dizgi düzelti yanlışlarına son verilmiştir.

YAZIŞMA ADRESİ: ADAM YAYINLARI. BÜYÜKDERE CADDESİ ÜÇYOL MEVKİİ, NO: 57 MASLAK-İSTANBUL
TEL: 276 23 30 (8 hat) TELG: ADAMYAY TELEKS: 26534 nada tr FAX: 276 27 67

Nâzım Hikmet

●

Çeviri Hikâyeler

Gemici Hikâyesi: GARBA DOĞRU

Jack London

Meri Rodcers yelkenlisi, yedi haftadan beri Bahr-ı Muhit-i Kebir'de bocalayıp duruyordu. Yedi haftadan beri ya fırtınayla boğuşmuş, yahut da boğuşmaya hazırlanmıştı. Yelkenlinin teknesi ihtiyardı. Su emiyordu. Günde iki defa, suyu tulumbalarla çekmek lazım geliyordu.

Meri Rodcers bütün kuvvetini toplamıştı. Mürettebat bütün kuvvetlerini toplamışlardı. Ve şişman kaptan Den Kellen'in sinirleri gergindi. Çünkü bu dev kavgasında bütün mesuliyet onun omuzlarına yüklenmişti. Geceleri muazzam bir hayalet, kıllı bir orangutan gibi güvertede dolaşıyordu... Kafasında her an için şu cümle kıvranmaktaydı : "Bahr-ı Muhit'te fırtınaya yakalanırsanız, her ne pahasına olursa olsun, rotayı garba doğru çiziniz. Dümeni garba tutunuz."

Kaptan, yedi haftadan beri garba doğru yükselmek istiyordu. Fakat her seferinde, garptan esen rüzgâr, onu şarka doğru itiyordu.

Rüzgâr... Kaptan Den Kellen'in iddiasına göre, otuz senelik deniz hayatında böyle melun bir rüzgârla daha dövüştüğü olmamıştı. Ve o, bu iddıayı serdettiği esnada, Meri Rodcers yelkenlisi kapaklanır gibi sancağa yattı. İskele küpeştesi suyun içinde kayboldu.

Kaptan Den Kellen, güneşi, vasati olarak haftada bir kere görebilmekteydi. Bir defasında şöyle, bir on dakika güneş parlayıvermiş, arkasından, bütün karanlığı ile fırtına çöküvermişti...

Meri Rodcers yelkenlisinde hayat çok can sıkıcı ve üzüntülüydü. Tayfaların suratları asık ve kül rengindeydi. Hareket edenler insanlar değil, insanların gölgeleriydi sanki...

Gemide gölgeye benzeyen bir insan daha var : Corç Doreti... Yelkenlinin yegâne yolcusu oydu. Gemi sahibinin arkadaşıydı. Ve

deniz havası alarak hastalığını tedavi etmek için seyahate çıkmıştı. Bu seyahat felaket olmuştu adamcağıza. Kamarasından güverteye, bütün elbiselerini ve paltolarını giyerek çıktığı zaman, bir eski elbiseci dükkânı gibi dolaşırdı... Yüzünü yıkamıyordu. Kaptanla karşı karşıya yemeğe oturdukları zaman, Den Kellen, bu pis, irin gibi suratın karşısında, zaten suyunu çekmiş iştihasını, büsbütün kaybediyordu...

***

24 Temmuz sabahı Corç Doreti güverteye çıkınca, Meri Rodcers'in, kuvvetli bir cenub-ı şarki rüzgârıyla garba doğru yükseldiğini gördü. Eğer rüzgâr böyle devam ederse tehlike atlatılmış demekti.

Bütün cumartesi günü ve gecesi Meri Rodcers yelkenlisi garba doğru yükselmekte devam etti. Kaptanın keyfi yerindeydi. Fakat korkuyordu...

Pazar sabahı rüzgâr düştü. Bahr-ı Muhit birdenbire çarşaf gibi duruldu... Her iki vardiya güvertedeydi. Teknenin taşıyabileceği bütün yelkenler açılıyordu... Tayfalar direklerin tepesinde hem çalışıyor, hem güneşleniyorlardı. Ne olursa olsun, garba doğru yükselmekte devam etmek lazımdı.

Corç Doreti her zamankine nazaran daha az giyinmiş, kaptanın yanında duruyor, göğsünün bütün kuvvetiyle havanın sıcaklığını teneffüs ediyor, tayfalara bakıyordu...

Yelkenli garba doğru ağır ağır ilerlemekteydi. Birdenbire ön direkten bir çığlık koptu : "Denize adam düştü..."

Denize bir tahlisiye simidi atıldı. İkinci Kaptan haykırdı :

— Dümeni sancağa al...

Serdümen kılını bile kıpırdatmadı. Denize düşen arkadaşını kurtarmak için, dümeni sağa çevirmesi kâfiydi. Fakat Kaptan Kellen yanı başında duruyordu ve hiçbir şey söylemiyordu. İkinci kaptan tekrar :

— Sancağa, dümeni sancağa al, diye haykırdı ve sustu...

Dümenin başına Kaptan Kellen geçmişti. Kaptan Kellen sigarasını içiyor, en ufak bir harekette bile bulunmuyordu. Denize düşen tayfa, tahlisiye simidine yapıştı. Gitgide ölü dalgaların içinde, geminin arkasında kayboluyordu.

Sandal indirilebilinirdi. Düşen tayfayı kurtarmak için dümeni sancağa almak kâfiydi. Fakat bütün bunlar geminin başını garptan şarka döndürmek demekti. Meri Rodcers hem geriye dönüp, hem de garba doğru rotasında devam edemezdi.

Meri Rodcers garba doğru yükseliyordu...

Corç Doreti bütün bu olup bitenleri görmüştü. İlkönce denizde uzaklaşanın batıp çıkan başına baktı, sonra dümenin yanında sigarasını içerek garp ufuklarını süzen şişman Kaptan Den Kellen'e dikti gözlerini...

Sofra başında toplandıkları zaman Corç Doreti kaptana dedi ki :

— Sizden nefret ediyorum. Denize düşeni kurtarabilirdiniz. Kurtarmadınız...

Kaptan cevap verdi :

— Hava fırtınalıydı. Denize düşeni kurtaramazdım.

— Yalan söylüyorsunuz. Hava sakindi ve denize düşeni mahsus kurtarmadınız.

— Hayır hava fırtınalıydı. Kurtaramazdım. Öyle değil mi İkinci Kaptan?

İkinci Kaptan, Kellen'i tasdik etti :

— Evet, dedi. Kurtaramazdık.

Doreti hiçbir şey söylemeden ayağa kalktı ve tam bir hafta Kaptan Kellen'le yüz yüze gelmediler. Haftanın sonunda, kaptan, güvertede Doreti'yi yakalayarak sordu :

— Karaya çıkınca ne yapacaksınız?

— Sizi bir katil diye haber vereceğim. Asılacaksınız.

Kellen güldü ve uzaklaştı.

İki gün sonra Doreti'yi tuhaf, izahı kabil olmayan bir sebeple baş direkten kopan bir makarayla başı parçalanmış güvertede ölü buldular.

Kaptan Kellen'in seyir defterinde şunlar yazılmıştı :

"...Fırtına esnasında denize düşen güverte efradından Jon'u bütün gayretimize rağmen kurtarmak kabil olmadı... Mister Doreti bir kaza neticesinde vefat etti."

***

Kaptan Kellen her şeye rağmen kafasında mütemadiyen dönen

emri tahakkuk ettirmişti. Yelkenli mütemadiyen bir kere olsun şarka dönmeden garba doğru yükseliyordu...

(*İktibas ve hülasa eden: Ben / Yeni Gün gazetesi, 30.1.1931*)

Bahr-ı Muhit-i Kebir: Büyük Okyanus; *Melun*: lanetli, kötü; *Serdetmek*: ileri sürmek; *Garp*: batı, *Şark*: doğu; *Cenub-ı şarki*: güneydoğu; *Mütemadiyen*: durmaksızın, sürekli.

BİR HOŞ ADAM
Mihael Zoşçenko

Dünyada en büyük kuvvet para kuvvetidir, derler. Laf. Saçma.

Bu ölümlü dünyada, paradan daha kuvvetli neler var da, iki gözüm neler var.

Durun size bir hikâye anlatayım. Bakalım, bana hak verir misiniz, vermez misiniz?

Bizim dairede, Reşat Enis isimli bir memur peyda oluverdi günün birinde. Dehşetli bir adamdı bu.

Az zaman içinde kat'-ı merâhil ederek sivriliverdi. Mümeyyiz Beyle araları bal gibiydi. Hatta bir gün daireden kol kola çıkıp birinci mevki tramvaya beraber binmişlerdi.

Dairede, efendiler bu terakki ve tefeyyüzün esbabını araştırmaya başladılar. Onlar düşünüp taşınırken, Reşat Enis Bey dostumuz kat'-ı merâhile devam ediyordu. Yaz geçti kış geldi, kış geçti yaz geldi. Allah, Reşat Enis Bey dostumuza, "Yürü ya kulum," demişti ve Allahın sevgili kulu yürüyordu.

Müdür Beyin kulağına kadar lakırdı eriştirdik : Bu demokrasi devrinde böyle süratli yükselmelerin kıyl ü kâli mücip olduğunu ima ettirdik. Müdür Bey meseleyi tetkik edeceğini vaat buyurdu. Fakat aylar geçti mesele tetkik edilmedi. Bu sefer Müsteşar Beyin, bizim kalemdeki süt teyzesinin oğluna ziyafet çektik. Adamcağız tavassut etti, teyzesine söyledi, teyzesi Müsteşar Beyin haremine işi açtı. Reşat Enis meselesinin yakında halledileceği müjdesini aldık. Fakat aylar geçti, Allahın sevgili kulu kat'-ı merâhil edip mümeyyizliğe doğru yükselmekteydi.

İşin içinde mutlaka bir iş vardı. Muhalif gazetelerden birinin başmuharririyle bizim mukayyidin mektep arkadaşlıkları varmış. Mukayyit sermuharrire meseleyi açmış o da : "Siz durun hele; ben bir makale yazayım, görün meseleyi nasıl hallederim," demiş. Fakat ne makale yazıldı, ne de Reşat Enis Bey dostumuz mümeyyizliğe doğru yükselmekten fariğ oldu.

Demokrasi devrindeki bu gayri tabii sivrilmenin esbabını

araştırmayı, ve bu meselenin önüne geçmeyi, arkadaşlarıma karşı ben taahhüt ettim. Artık Reşat Enis'in peşinden ayrılmıyordum.

Bir gün, dairenin tatili esnasında, müdürün kapısı önünden geçiyordum, kulağıma şöyle sesler geldi :

Reşat Enis'in sesi : — Beyefendi müsaade ediniz paltonuzu bendeniz tutayım.

Müdürün sesi : — Aman Enis Bey oğlum, zahmet etme, rica ederim.

Reşat Enis'in sesi : — Aman efendim, ne zahmeti... Bu bendenizin borcu, vazifesidir. Büyüklere hizmet etmesini bilmeyenler, Cumhuriyet devrinde adeta mürteci sayılırlar. Hem efendim, zat-ı âliniz bendenizin pederi makamındasınız.

Müdürün sesi : — Teşekkür ederim, Enis Bey oğlum. Beni ne kadar sevdiğini bilirim.

Bu muhaverenin üstünden üç gün geçti. Sirkeci lokantalarından birinde akşam yemeği yiyordum. İki masa ötede, şu muhalif gazetenin sermuharririyle Reşat Enis Bey dostumuz rakı içiyorlardı. Sermuharrir dedi ki :

— Nasıl, Reşat Bey, benim bugünkü makaleyi okudun mu?

Reşat Enis cevap verdi :

— Aman efendim, okumaz olur muyum hiç? Zaten bu memlekete iki muharrir geldi : biri merhum Muallim Naci, biri zat-ı âliniz.

Artık işin içyüzünü anlar gibi olmuştum. Yarım saat sonra sermuharrir, Reşat Enis'le adeta kucaklaşarak veda edip ayrıldı. Ben derhal Enis'in masasına damladım :

— Olur dalkavuk değilsin, hiç bu Cumhuriyet devrinde böyle haller yakışık alır mı? dedim.

Enis güldü :

— Bırak bu ukalalıkları Allahını seversen, dedi. Çek şurdan bir tek. Yemek üstüne filan aldırma, senin miden demir gibidir bilirim. Çoluk çocuk ne âlemde? Geçen gün senin oğlan daireye gelmişti. Topuz gibi maşallah, gürbüz çocuklara bayılırım. Evlat yetiştirince böylesini yetiştirmeli. Kaç yaşında?

— Beş. Ama daha fazla görünüyor değil mi?

— Tabii. Hem de ne akıllı şey. Ne dersen de, çocuk kısmı babasına çekiyor vesselam.

Reşat Enis Bey dostumuz terakki ve tefeyyüzde devam edip

duruyor. Mümeyyiz oldu, müdürlüğü de yakındır. Herif dalkavuk, mürai falan filan ama, hoş adam, cana yakın adam, sevimli adam, doğrusu.

(*Türkçeye iktibas ve Türkiye'ye tatbik eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 1.2.1931*)

Kat'-ı merâhil : aşamaları geçme, yol alma; *Tefeyyüz* : ilerleme, bollaşma; *Esbab* : sebepler; *Kıyl ü kâl* : dedikodu; *Mucip olmak* : gerektirmek, yol almak; *Tavassut etmek* : aracılık etmek, araya girmek; *Mukayyit* : kayıtçı, memur; *Fariğ olmak* : vazgeçmek; *Taahhüt* : yüklenme, üstlenme; *Zat-ı âli* : yüksek, saygıdeğer kimse; *Sermuharrir* : başyazar.

BABA, OĞUL

Jean dö Gase bahçeden içeri girince bütün bir baharı renkleri, kokuları ve aşklarıyla teneffüs etti, içine çekti... Mesuttu...

Karşıki ağaçlıkların arasından beyaz bir eteklik belirdi. Beyaz bir şemsiye... Şemsiye yana doğru döndü ve yeryüzündeki genç kız başlarının en güzeli çıktı meydana...

Jean dö Gase mesuttu... Çok mesuttu... Çok mesuttu. 45 yaşının ağırlığını omuzlarında hissetmiyordu bile... Zaten o ihtiyarladığının bir an bile farkında olmamıştı ki...

Çok genç, bir aşk izdivacı yapmıştı. Karısı ilk çocuğunu doğururken ölmüştü. Bu ani ölümden sonra Gase, zevk ve eğlenceye, at yarışlarının heyecanına kapıp koyvermişti kendini.

Şimdi, oğlu bir seneden beri Japonya'da sefaret kâtibi idi ve Gase 6 aydan beri yeni sayfiye komşusunun kızı Helen'e âşıktı...

Jean Gase fena halde âşıktı Helen'e... Ve işte Helen onun karşısında idi...

Jean Gase mesuttu... Ama çok, çok mesuttu...

Helen'e sordu :

— Pederiniz evde mi Matmazel?..

— Evde, efendim...

— Dün kendisine bir meseleyi şöylece ima etmiştim. Bugün bu hususta daha etraflı ve vazıh konuşmak istiyordum...

Genç kız kızardı. Gase düşündü. Anlaşılan, babası imalarımı anlamış ve kızına meseleyi çıtlatmış olacak...

— Matmazel pederinizi yarın rahatsız ederim. Oğlum da Japonya'dan geliyor... Onu da size takdim etmeme müsaade edersiniz... Değil mi?

Genç kız tekrar kızardı!

— Maalmemnuniye, dedi.

Ayrıldılar...

Gase mesuttu. Ama çok, çok mesuttu... Herhalde Helen de ona karşı bigâne değildi pek...

Kendisiyle konuşurken kızarıyordu... O, karısı olacaktı... Karıcığı... Bir taneciği...

Gase eve döndüğü zaman oğlunu kapıda buldu... Bu iriyarı sevimli bir delikanlı idi.

Kucaklaştılar... Rober bir gün evvel babasına kavuştuğu için memnundu. Gase, belki yarın, Helen'i Rober'e annesi diye takdim edebileceği ihtimalini düşünerek heyecanlıydı...

Rober'e bir şey söylemedi.

Ertesi gün baba oğul komşularına gittiler... Helen salonda vazolara çiçek yerleştiriyordu. Üstünde çok kısa bir eteklik ve yakası fazla açık bir bluz vardı...

Genç kız utandı.

Gase, Rober'i ona takdim etti.

Genç kız babasını çağırmak için adeta koşarak odadan çıktı.

Gase, Rober'e sordu :

— Helen'i nasıl buldun?..

— Enfes... Anlıyorum... Eğer o benimle Japonya'ya filan gitmeye razı olursa...

Rober sözünü bitiremedi. Helen'in babası girdi içeri. Gase oğlunu takdim etti.

Helen'in babası Rober'i yukardan aşağı bir süzdü, sonra birdenbire :

— Mösyö Gase, dedi, gerek evvelsi günkü muhaveremizden, gerek dün kızımla konuşmanızdan, meseleyi anladım...

Kızım Helen sizi cidden baba gibi sever... Görüyorum ki Mösyö Rober de mükemmel bir genç, binaenaleyh ben bu iki gencin izdivaçlarına maalmemnuniye muvafakat ederim. Yalnız izdivaçtan evvel, gençlerin anlaşmaları lazım...

Helen'in babası devam ediyordu. Fakat Gase hiçbir şey işitmiyordu artık...

Gase bedbahttı. Çok, ama çok bedbahttı...

(*Nakili : Ben / Yeni Gün gazetesi, 11.2.1931*)

İzdivaç : evlenme; *Vazıh* : açık; *İma* : işaret, anlatma; *Maalmemnuniye* : memnuniyetle, sevinçle; *Bigâne* : ilgisiz, yabancı, tanımaz; *Muhavere* : konuşma; *Bedbaht* : mutsuz, talihsiz.

MEDYUM

On sekiz yaşındaydım. Hukuka devam ediyordum. Yegâne eğlencem, sabahları mektebe giderken, Lüksemburg Bahçesi'nden geçmekti.

Mükemmel bir mayıs sabahı bahçenin sıralarından birinde oturuyordum. Etrafta renklerle, kokularla ve ışıklarla kımıldanan baharı seyre dalmıştım. Bahçede sevgililer birbirlerine sokularak dolaşıyor, ağaçların arkasında kayboluyorlardı. Kalbim, bayıltıcı ve esrarlı bir içkiyle dolu billur bir kadeh gibiydi...

Genç bir kadın yanıma oturdu. İçim ürperdi. Yan gözle, etekliğinin altından çıkan biçimli bacaklarına, beyaz ipekli bluzunu kabartan göğsünün sivriliklerine bakıyordum. Hayrandım. Kendimden geçmiştim. Cüretkârdım...

Birdenbire ona sokularak :

— Havva Ana'nın güzel kızı, dedim, niye böyle üzüntülü duruyorsun? Sen gençsin, ben gencim, hayat mükemmeldir. İster misin?

Güldü :

— Nerde, dedi. Burada olmaz. Bana gelemezsin, çünkü evliyim. Otele gidemeyiz, çünkü içtimai vaziyetim müsait değil... Sana gidelim...

Bana gitmek, benim pansiyonuma gitmek mi? Bu kabil değildi. Pansiyonun sahibi mutaassıp, aksi ihtiyar bir kızdı...

Bütün bunları ona anlattım. O dedi ki : "Aşk için kabil olmayan hiçbir şey yoktur. Haydi beraberce bir kolayını bulalım. Senin ihtiyar kızın neye merakı vardır? Kediye mi? Köpeğe mi? Papağana mı? Fala mı?

— Hayır, hiçbirine. Yalnız her gece papaz efendiyle beraber ispritizma tecrübeleri yapar.

— Öyleyse kurtulduk. Beni ona mükemmel bir medyum diye takdim edersin. Haydi çabuk git, zemini hazırla. Yarın sabah

Suzan'ın seni burada bekleyecek.

Suzan'ın elini öptüm. Koşarak tuttum evin yolunu. Yolda bir yığın ispritizma mecmuası satın aldım. Bu mecmuaları, yemek masası üstüne bıraktım. Bizim pansiyon sahibesi bunları gördü. Hemen benimle canciğer ahbap oluverdi. Söz medyumlara intikal etti. Yüksek bir muhite mensup genç bir kadın medyumu tanıdığımı kendisine söyledim ve ertesi gece Suzan'ımı medyum diye, ihtiyar kıza takdim etmiş bulunuyordum. Bir gece evvel ev sahibesiyle ahbaplık ederken, o bana dertlerini dökmüştü. Ben de bunları birer birer Suzan'a anlatmıştım. Onun için bu gece, Suzan bir medyum taklidi yaparak sözde manyetizme edilip uyuyunca bülbül gibi ötmeye başladı. Ev sahibesi dehşetli memnundu. Gözleri yaşardı. Bizi bir masanın başına oturttu ve bu sefer ölmüş büyük adamların ruhlarını davet etmeye başladık. Napolyon'un ruhu bize Moskova Seferi'ni anlatırken ben masanın altından Suzan'ın harikulade bacaklarını sıkıştırıyordum. Birdenbire saat biri çaldı. Suzan yerinden fırlayarak :

— Eyvah son treni de kaçırdım, şimdi ne yapacağım? diye haykırdı.

Ev sahibesi :

— Merak etmeyin, dedi, tam benim yatak odamın üstünde boş bir oda var, orada yatarsınız...

Maceranın geri tarafı malum. O gece Suzan'ın kolları arasında gençliğimin en çılgın saatlerini yaşadım. Suzan ihtiras ve sevdanın üstadıydı. Sabaha kadar, bana bütün hayatımca istifade ettiğim aşk hünerlerinin envaını öğretti. Şafak sökerken kendi odama döndüm ve dünyanın en rahat uykusunu uyudum doğrusu...

Öğle üzeri aşağı indiğim zaman, ev sahibesini biraz sararmış buldum. Bana doğru telaşla gelerek :

— Nasıl bu gece rahat uyuyabildiniz mi? diye sordu.

— Evet, çok rahat uyudum.

— Ben hiç uyuyamadım. Anlaşılan ruhları dün gece fazla yorduk da kızdırdık. Sabaha kadar tam on iki defa tavan fena halde sarsıldı.

— Biraz izam ediyorsunuz gibi geliyor bana...

— Hayır... Hayır... Eminim... Hatta bir aralık boğuk ve bitkin bir sesin : "Daha... Bir kere daha..." diye inlediğini bile işitir gibi oldum... Medyum hemen sabahleyin erkenden gitmiş. Bir iki gece

sonra bir daha çağırsanız da ruhların hiddetini biraz tahfif etsek. Olmaz mı?

(Fransızcadan : Ben / Yeni Gün gazetesi, 12.2.1931)

Yegâne : biricik; *Müsait* : uygun, elverişli; *İntikal etmek* : geçmek; *İstifade* : yararlanma, yarar; *İhtiras* : tutku; *İzam etmek* : büyütmek, abartmak; *Tahfif etmek* : hafifletmek; *Hiddet* : öfke.

MODAYA DAİR

Mihael Zoşçenko

Herkes modanın ne demek olduğunu bilmiyor gibi geliyor bana. Hatta, bazı kimseler, hiçbir şeyden çakmadıkları halde, bu kelimeyi kullanıyorlar. Mesela, bizim komşu Ayşe Hanım. Her akşam kocasıyla kavga ederken avaz avaz bağırır :

— Boyu bosu devrilesice herif. Her gece eve sarhoş gelmek modasını da yeni çıkardı...

İnsaf edin be iki gözüm... Bu meselede modanın ne alıp verişi var... Eve sarhoş gelmek modasını neden Ayşe Hanımın kocası çıkaracakmış? Ondan evvel onun sinsilesinden evvel evlerine, hatta ve hatta, küfeyle gelenler yok muydu sanki?

Sersem karı...

Yahut işte bizim hatun... Benim oğlan öyle önüne her konan şeyi yemez. Annesi hiddetlenir :

— Bu da mı yeni moda? Önüne ne korlarsa, sen onu tıkın bakalım...

Alın işte beş paralık daha! Bu bahiste modanın ne işi var yahu? Yemek yememek diye bir moda yoktur. İnsan her zaman tıkınmak ister. Eğer mırın kırın ediyorsa bu, ya misafirlikte yemek yediğinden, ya hastalandığından yahut da bu devirde gazetecilerin diline düşmek istememesindendir... Öyle değil mi ya?

Gelelim modaya...

Moda dediğin şey tabii muhtelif olur... Bazı fanteziye kaçar. Bazen nasıl derler ona, bir içtimai zarurettir... Bazen de, bir modanın nereden çıktığını hakikaten moda olup olmadığını kestiremezsin...

Mesela, şu saplı, ne derler ona, evrak çantası mı, portföy müdür, ne halttır, işte onu taşımak moda mıdır, değil midir? Bil bakalım...

Bazı kimseler, şüphesiz ki, portföyü moda diye taşıyorlar. Bana gelince, ben o saplı çantayı hamama giderken taşırım.

Yalnız bir keresinde çorabın tekini daireye kadar götürdüm.

Evde hanım kıyameti kopardı...

Yahut şu saç kesmesini nazar-ı itibara alalım. Eskiden kadınlar tifodan kalkınca saçlarını keserlerdi. Şimdi neden kesiyorlar anlaşılmadı gitti.

Dairede bizim memur arkadaş hanıma sordum :

— Niye saçınızı kesiyorsunuz?

Güldü...

— Belki, dedim, saçınız dökülüyor da ondan...

Güldü :

— Hayır, moda, dedi...

Bana öyle geliyor ki, bu saç kesme modası zenginlerin işine yarıyor.

Bugün saç kesmek moda... Kes... Yarın uzunu moda oldu mu, takma bir saç alıp takıver... Halbuki paran olmazsa, saçın uzayacak diye bekle dur bakalım... Tam saçın gene uzar, haydi gene kısa saç modası... Velhasıl fukara hatunlar için saç modasını günü gününe takip etmek mümkün değildir iki gözüm.

Gelelim siyaset modalarına... En başta muhalefet modası... Bana öyle geliyor ki, modaların en anlaşılmazı budur... Saplı çanta taşıma, saç kesme, güneşte yanma, bunun yanında haltetmiş... Öyle de çabuk değişiyor ki, mübarek.

Moda deyip de geçmeyelim. Moda mühim şeydir iki gözüm...

(*Türkçeye iktibas ve tatbik eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 14.2.1931*)

Sinsile, silsile : sıra, soysop, atalar; *Bahis* : konu; *İçtimai* : toplumsal; *Portföy* : cüzdan, para çantası; *Velhasıl* : kısacası, sözün kısası.

TEDAVİ

Mihael Zoşçenko

Ne yalan söyleyeyim, be birader, ben doktora nadirattan giderim. Yani : Başım çok sıkışınca... Mesela tifo olursa, merdivenden düşersem filan, tarafımdan doktora müracaat olunur...

Yoksa öyle sudan vakalarda doktorun kapısını çalmak aklıma bile gelmez. Kanaatimce kuvâ-yi tabiiye, beşerin tedavisinde tıptan daha mühimdir.

Sakın ha, beni, doktorluğa düşman zannetmeyin be birader. Her nokta-yı nazardan, bu mesleğin ehemmiyeti kabil-i inkâr değildir. Yalnız demek isterim ki, mesâil-i tıbbiye ile lüzumundan fazla iştigal etmek faydasızdır. Yani demek istediğim, bütün kuvvetimizi şahsımızın tedavisine hasretmemeliyiz. Halbuki zamanımızda bu sakim yola sapanlar çoktur.

İşte, mesela, bizim ehibbadan Nuri Niyazi Beyefendi. Zavallı adamcağız dâ'üt-tedâviye müpteladır. Halbuki, pekâlâ, aklı başında adamdır kendisi... Buna rağmen beş senedir şahsi vücudunun tedavisiyle uğraşıp durmaktadır.

Beş yıl evvel Nuri Niyazi Beyefendi şirket meclis-i idarelerinden birine ithal olundu. İşte adamcağızın sebeb-i felaketi bu "ithal" keyfiyeti oldu.

Nuri Niyazi Beyefendi, ince uzun boylu, zayıftı. Eh, zayıftan da fazla, sıskacaydı mübarek... Arkadaşları : "Böyle çiroz gibi meclis-i idare azası olmaz," dediler.

Nuri Niyazi Beyefendi şişmanlamaya karar verdi. Bu hususu temin için hazık bir tabibe müracaat etti. Tedavi başladı. Niyazi Beyefendi şişmanlığın yolunu tuttu. İki sene sonra öyle bir hale geldi ki, evdeki masum yavruları bile, şahsındaki yağlı heybetten tedehhüş eder oldular. Hele surat!.. Hele gözleri öyle bir hal almıştı ki, be birader, sorma gitsin...

Bu sefer, bizim yâr-ı vefadar, tersine, yani zayıflamak için, hazık tabibe başvurdu. Tabip dedi ki :

— Sizdeki bu fazla semen hayatınızdaki hareketsizliğin ica-

bat-ı asriyesindendir. Otomobile binmeyiniz. Sağa sola, ileri geri dolaşın, yürüyün biraz...

Dostum yürümeye, dolaşmaya başladı... Tabanı yanık it gibi yürüdü ha, yürüdü, dolaştı ha, dolaştı... Bütün gün böyle yürüdükten sonra akşamları iştahı bir açılıyordu ki, sorma gitsin be birader... Yalnız iştahı mı ya? Uykusu da hemencecik bastırıveriyordu... Velhasıl zayıflayacağı yerde eskisinden iki misli daha şişti. Filhakika şimdi dostları ona :

— İşte meclis-i idare azası dediğin böyle olur, diyorlar ama, artık yayan yürümek değil, o canım otomobilin kapısından bile sığamadıktan sonra kaç para eder?

Geçen gün şişman dostuma rastladım. Gene, doktorun tavsiyesiyle, Şişli'de büyük bir apartman alıp en üst katında oturacakmış. Merdivenlerden inip çıkarak zayıflayacakmış...

Bana kalırsa, Nuri Niyazi Beyefendi dostumuzun, bu sefer zayıflayacağı muhakkaktır. Ama merdivenler dolayısıyla değil. Apartman satın alıp hasutların, açgözlülerin, Babıâli serserilerinin ağızlarına düşmekle iğne ipliğe dönecektir...

(*Türkçeye iktibas ve Türkiye'ye tatbik eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 15.2.1931*)

Birader : kardeş; *Nadirat* : seyrek, çok az; *Kuvâ-yi tabiiye* : doğal güç; *Beşer* : insan, insanlık; *Nokta-yı nazar* : görüş, bakış açısı; *Kabil-i inkâr* : inkâr edilebilir, yadsınabilir; *Mesâil-i tıbbiye* : tıp sorunları; *İştigal* : uğraşma; *Sakim* : yanlış, hasta; *Dâ'üt-tedâvi* : tedavi olma hastalığı, düşkünlüğü; *Müptelâ* : düşkün, tutkun; *Hazık* : usta; *Tedehhüş* : dehşete kapılma, korkma; *Yâr-ı vefadar* : vefalı dost; *İcabat-ı asriye* : çağın gereği.

CADI

Vlyaçealaf Şişnfof

Şu garip başımdan neler geldi, neler geçti benim... Durun hele bir tanesini anlatıvereyim...

Göztepe'de Salim Paşa'lar vardır hani?.. Hani, canım, şu aşı boyalı köşkte otururlar... Hani, canım, geçen sene ille de Belediye'ye aza olacağım diye, "Halk"tan çıktı "Serbest"e girdi. "Serbest"ten çıktı "Halk"a girdi... Ne dedin?.. Şair mi?.. Hayır be birader!.. O senin dediğin şairin ismi Emin'dir.. Hem Emin Beyin paşalığı yok, mebusluğu vardır... Bu benim dediğim Salim Paşa, paşalığı var, mebusluğu yok... Her ne hal ise, öyle pek siyaset karıştırmayalım... Ne diyordum?..

Göztepe'de Salim Paşaların yanına familyam hizmetçiliğe girmişti... Hani, doğrusunu isterseniz, familyama öyle aşağılık hizmetçi muamelesi yapmıyorlardı... Haftada bir, bazen iki, familyamı görmeye giderdim... Hani, gece yatısına da kaldığım vaki olurdu... Bir seferinde familyam dedi ki :

— Yahu hazır gelmişken, seni köşkün hamamına sokayım da bir yıkan... Yalnız dikkat et, bizim hamamın cadısı meşhurdur, seni çarpmasın...

Köşkün hamamındaki cadının şöhretini duymamıştım. Fakat hamamın meşhurluğu dillere destandı... Laik bir vatandaş olduğumdan naşi, cadılara filan inanmazdım...

Lafı uzatmayalım, gece yarısı familyamdan temiz çamaşır, peştemal, silecek gibi, yıkanmak için asri bir adama lazım olan, levazımatı alarak hamamın yolunu tuttum... Hamam, bahçenin ta öbür ucundaydı. Girdim hamamdan içeri.. Bir mum yaktım, kuruldum göbek taşına... Kubbeden şıp şıp su damlıyordu... Bir damladı, iki damladı, derken mumun üstüne damladı. Mum sizlere ömür, sönüverdi... Ortalık zindan gibi karardı kardeşim... İçimde şöyle bir titremeler oldu... Girdi mi kurt içime... Ya hakikat cadı varsa?.. Laiklik filan on para etmedi be birader!.. Başladım bildiğim duaları okumaya. Elham, Kulhüvallahi, Ayetelkürsi... Gırla... Hani

hâfıza döndüm... Bir işiten olur da, beni hamamda zikrediyor, dervişlik ediyor, irticalık ediyor diye ihbar etse, hapı yuttuğumun resmidir... Tam bu sırada "Soğukluk"tan, kuyruğuna basılmış kedi miyavlaması gibi bir ses geldi... Vay anasını!.. Dinledim... Ses kesildi... Kubbeden şıp şıp da şıp şıp damlalar damlıyordu... Derken efendim, gene dışarıdan': "Hey, hey, hey" diye bir sada... Derken, efendim, arkasından ayı gibi bir böğürme... Eyvahlar olsun a dostlar, cadı karı, hamamın meşhur cadısı beni adamakıllı kıstırmıştı. Fırlayayım, kaçayım, dedim... Nerden kaçarsın be birader?.. Cadı, dışarda soğuklukta, kapının arkasında!.. Kubbeden damlalar damlıyordu : şıp şıp da şıp şıp...

Dişlerim birbirine çarpıyordu; hani, sözüm meclisten dışarı, kuyruğunda dişleriyle pire arayan ite dönmüştüm.

Gene dışarıdan, "Hi, hi, hi... Ha, ha, ha..." sesleri geliyor... Derken, efendim, beşik sallanır gibi gıcır, gıcır, gıcır...

Birdenbire, kardeşim, kapı küt diye açılıvermedi mi? Başladım avazım çıktığı kadar bağırmaya :

— Can kurtaran yok mu? Cadı geliyor üstüme!.. Ve tası kaptığım gibi kapıya doğru fırlattım. Kendim de beyin üstü, göbek taşından aşağıya yuvarlandım... Hamam kubbesi çın çın çınlıyordu... Gürültü, bağırış, çağırış, kıyamet!..

Deli gibi dışarı çıktım. El yordamıyla pantolonumu, gömleğimi buldum, giydim, soluğu köşkte aldım... Köşkün kapısında familyam beni bekliyordu... Daha başımdan geçenleri anlatmaya vakit bulmadan, başladı suratıma bağırmaya :

— Bu ne kıyafet be herif?.. O ayağındaki şalvar ne?..

A!.. A!.. Bizim bahçıvan Şaban Ağanın şalvarı... Ya bu sırtındaki gömlek?.. A!.. A!.. Hanımefendinin gömleği...

Ne diyeceğimi şaşırmış kalmıştım... Hakikaten ayağımda şalvar, sırtımda da bir dantelli kadın gömleği vardı... Tam bu esnada Şaban Ağa çıkageldi, baktım ayağında benim pantolon var... Yana yakıla dert dökmeye başladı :

— Hamamda yıkanılmaz oldu gayrı... Bu gece cadı çarptı beni... Kafama bir tas attı... Dışarı çıkarken de şalvarı bulamadım, ayağıma geçirdim şu pantolonu...

Mesele anlaşıldı... Pantolonla şalvarı değiştik...

Kadın gömleğine gelince, onu da bizim familya delaletiyle, hanımefendiye gönderdim... Meğerse yarım saat sonra o da süklüm

püklüm cadılı hamamdan çıkıp eve gelmiş... Onun sırtından benim gömleğimi, gene familyam delaletiyle, istirdat ettim...

İşte o günden beri, cadı madı, inanmıyorum... Laikliğim şiddetle kuvvetlendi be kardeşim...

(*İktibas eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 17.2.1931*)

Serbest : Serbest Fırka; *Birader* : erkek kardeş; *Familya* : aile, karı; *Naşi* : dolayı; *Levazımat* : araç gereç; *Delaletiyle* : yoluyla, eliyle; *İstirdat etmek* : geri almak.

RADYO

Vivya Şişkof

Ben küçük yaşta kasabada büyümüşüm... Medeniyet görmüşüm anlayacağın. Yeni harfleri okumasına okurum, yazmasına yazamam... Velakin "Çıplaklar Düveli"nin ahalisi yaz, kış çırılçıplak, anadan doğma yaşarlarmış... Bunu bilirim... Gazetelerde okudum. Gazeteler yazar, ben okurum... Ben yazarsam kimler okuyacak?

Aslını sorarsan, bir gazete yazmalı, herkes okumalı. Herkes yazarsa okuyacak adam kalmaz... Hani ya "asari" mi ne diyorlar, ben ondanım işte...

Köyde dayım vardır... İsmi Ali Ağadır... Yıllardır kasabaya ayak atmamıştır. Çıplaklar Düvelinde nasıl yaşarlar, bilmez... Belki çıplak bir karı resmi bile görmemiştir...

Gazete okumaz ki görsün. Dayım "asari" değildir. Doğrucası, ne yalan söyleyeyim...

Dayım Ali Ağa, geçenlerde köyden kasabaya çıkageldi... Aradı buldu beni :

— Seninle İstanbul'a gidek, dedi.

— Eh gidelim, dedim...

Yol parası ondan olduktan kelli, hazır İstanbul'u da bir görmüşlüğüm olur...

Çıplakçılardan gelip gidenler bulunur elbet oraya; hazır onlara da bir bakarız dedim...

Her ne hal ise, lafı uzatmayalım, dayım Ali Ağayla kasabadan kalktık, trene bindik, trenden indik vampura bindik, vampurdan öğle ezanıyla indik İstanbul'a...

İstanbul dediğin koca memleket... Ortasında köprü var... Evlerin boyu minare gibi... Evlerin üstünde oturuyorlar, altında dükkân açmışlar, alışveriş... Tramvaylar işliyor, dan dan da, dan dan... Çıngırak çalıyorlar, aşağı yukarı, fırt fırt gidip geliyorlar...

Sirkeci diyorlar, oraya vardık... Burada sirkeci dükkânı filan yok ama, ismi öyle işte...

Millet, dört yanı camekân bir dükkânın etrafına yığılmıştı... Biz de karıştık aralarına, dayım birdenbire kolumu çekti :

— Bir hırsız yakalamışlar, Allahuâlem, dedi...

— Hayır, dayı, dedim. Eğer öyle bir iş olsaydı, avaz avaz bağırırdı. Yani anlayacağın dayaktan...

Dayım yüzüme baktı :

— Nah, avaz avaz ünlüyor, herif... dedi.

Hakikat, herifin biri, bangır bangır bağırıyordu. Velakin kendisi meydanda yoktu... Kafamı kaldırdım, baktım : Ses, dükkânın üstündeki bir borudan çıkıyordu.

— Bu, bizim köyden Şerifgillerin oğlu Hasan bıldır İstanbul'a gitmişti. Bak hele, dükkâna müşteri çağırıyor... Bu, onun ünlemesi, dedi, dayım Ali Ağa...

— Hakikat, onun sesi, Hasan türkü söylüyor, dayı, dedim, hem bizim köy havalarını...

Hasan borudan türkü söylüyordu velakin kendi gözükmüyordu...

— Ülen Hasan!.. Çık meydana!.. diye seslendim...

Hasan meydana çıkmadı.

Türkü söyleyip duruyordu...

Dayım Ali Ağa kızdı :

— Kafanı çıkar borudan... Babandan haber ilettim... Hemşeriyiz ülen, gözü çıkası, diye bağırdı.

Millet gülüyordu... Dayım :

— Damın altına girmiş, dedi...

Düşündüm, delik yoktu ki damın altına girsin oğlan!

— Dayı, bu Hasan filan değil, gramofon, dedim.

Sırtımdan bir efendi dürttü beni :

— Oğlum, dedi, bu gramofon değil, radyo... Gramofonu kurarsın işler... Bunu kurmazlar. Plağı da yoktur... Medeniyet icadıdır. Dükkân sahibi tayyare piyango bileti satmak için koymuş buraya...

İnanmadım ama, anlar gibi kafa salladım. Zaten borudaki Hasan da susmuştu...

— Dayı, anlaşıldı... Gel hele... demeye kalmadı. Baktım ki Ali Ağa meydanlarda yok... Eh su dökmeye gitmiştir, gelir, dedim... Yaktım sigarayı başladım dayımı beklemeye. Birden dükkânın yanındaki sokaktan bir kıyamettir kopuverdi :

— Tut! Yakala!.. Hırsız!.. Biletleri çalacaktı!.. diye bağırışıyorlardı... Bir de ne göreyim : Dayım Ali Ağa önde, onun peşinde bir efendi, bir polis çavuşu seğirtip geliyorlar... Düştüm ben de peşlerine...

Koş, ha, koş!.. Tabanı yanık it gibi... Nihayet yangın yeri gibi bir meydana vardık... Baktım, dayım Ali Ağayla benden gayri kimsecikler yok ortada...

Dayım nefes nefese :

— Ülen, sen de benim hırsızlığıma inandın mı ki?.. dedi. Dükkânın yanındaki sokaktan kapı buldum... İçeri girip şu Hasan oğlanı yakalayarak dedim ve lakin...

— Dayı, o Hasan değilmiş zaten... Medeniyet icadı...

Dayım laf dinlemedi. O gün vampura bindik, vampurdan indik, trene bindik, trenden indik sabah ezanı vardık kasabaya... Olanlar bana oldu, Çıplaklar Düvelinden bir kişi olsun göremedim koskoca İstanbul'da.

(*Türkiye'ye tatbik eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 19.2.1931*)

Düvel : devletler.

KUZEN
Mihael Zoşçenko

Bendenizin pederi, yüz elliliklerdendir, efendim. Ve bendeniz, pederim yüzünden devlet memuriyetine giremiyorum. Serbest mesleklere gelince, onlar da bendenizin hoşuna gitmiyor, efendim. Bu suretle, elhaletü hazihi, işsiz bir Cumhuriyet vatandaşıdır kulunuz.

Yalnız bir defasında iş buldum. Fakat kaybettim, efendim. Bendenize işi teklif eden Selma Hanım isminde, ahvali meşkûk bir kadındı.

Selma Hanım, Beyoğlu'nda kiraladığım odama komşu oturuyordu. Aramızda gayet ince bir duvar vardı, efendim. Ötede çıt olsa, bende duyulurdu, efendim.

Selma Hanımın her sabah odasına geldiğini, saçını maşayla kıvırdığını, bira içtiğini, beraberinde getirdiği erkeklerle para mesâilini hallettiğini, hep işitirdim, efendim. Yalnız ne yalan söyleyeyim, yüzünü görmemiştim.

Bir sabah bendenizin duvarına vuruldu :

— Hey monşer! Kibritiniz var mı? diye sordular bana Selma Hanım.

— Bulunur, efendim, diye benim odadan, yani duvarın gerisinden, cevap verdim Selma Hanıma. Filhakika işsiz bir vatandaşınızım amma kibrit bulunur, elhamdülillah, kibritimiz vardır, hanımefendi. Buraya teşrif buyurunuz takdim edeyim, efendim...

Selma Hanım teşrif buyurdular.

— Bonjur, dediler, ateş yakacaktım, kibrit yok. Derhal kibritinizi iade ederim...

— Rica ederim, dedim, bendeniz işsizim, tahsilim terbiyem de noksandır. Fakat cebimde kibrit bulunur. Rica ederim, hanımefendi, benim kibriti arzu ettiğiniz müddet yanınıza alakoyabilirsiniz..

Derken, efendiciğim laf lafı açtı. Ahbap olduk Selma Hanımla. Bana :

— Mademki işsizsiniz, dediler. Size bütün samimiyetimle bir

iş teklif edebilirim, dediler.

— Nasıl iş, efendim? dedim.

— Benim kuzenim olacaksınız. Yani amcazadem filan gibi bir şey, dediler...

— Anlar gibi oluyorum, fakat biraz daha işi tavzih buyursanız, dedim.

— Edeyim, dediler. Ben barlara filan tek başıma gidersem, kıymetim başka türlü olur; yanımda akrabamdan falan bir erkekle gidersem, fiyatım gene başka türlü olur. Kıymetim artar. İşte, dediler, barlara filan sizinle beraber gideceğiz. İçeri gireceğiz, masaya oturacağız. Ben size işaret eder etmez, siz, "Ah bir arkadaşla iş randevusu vardı. Unuttum. Hemen gideyim bir saate kadar gelirim," deyip gideceksiniz. Bir saat dışarıda dolaştıktan sonra geleceksiniz : "Haydi, Selma, artık gidelim, geç oldu," diyeceksiniz. İşte bu kadar. Nasıl işinize geliyor mu?

— Kabul ettim.

— Öyleyse hemen bu gece işinize başlayalım...

Ve bu suretle, efendiciğim, hemen o gece Selma Hanımla beraber barlardan birine teşrif ettik, efendim.

Oturduk, karnım dehşetli açtı, efendim. Etraf mis gibi, Allah afiyet versin, kızarmış et kokuyordu, efendim.

Bir müddet âramdan sonra Selma Hanım işareti verdi. Haydi git artık, demeye getirdi, efendim.

Ayağa kalktım, sandalyenin arkalığına şöyle kibarane dayanarak :

— Ah, Selma'cığım, dedim, bir iş randevusu vardı, unuttum! Hemen gitmeliyim. Müsaade buyur, dedim ve bardan dışarı çıktım, efendim.

Bir yarım saat kapının önünde beş aşağı beş yukarı dolaşıp durdum, efendim. Hava soğuktu. Bendeniz de, üstünüze afiyet, nezleydim, efendim. Binaenaleyh daha fazla beklemeyi, sıhhi nokta-i nazardan, muvafık bulmadım. Tekrar bardan içeri girdim. Baktım Selma Hanımın önünde tabaklar. Bir şeyler yiyor. Yanı başında ise şişmanca bir zat var. Eğilip eğilip Selma Hanımın kulağına bir şeyler söylüyor.

Masaya yanaştım, efendim :

— Haydi, Selma, dedim, artık geç oldu gidelim...

Selma Hanım :

— Hayır, Şadi, ben biraz daha oturmak istiyorum. Beyefendi eski ahbaplardandır. Prenseslerin çayında müşerref olmuştuk. Siz gidebilirsiniz.

Bendeniz cevaben :

— Eh öyleyse ben giderim. Yalnız şöyle bir soluk alayım, müsaade buyurunuz, dedim. Fena halde nezleyim. Sonra kuzeniniz olmak hasebiyle, dedim ve oturdum. Karnım fena halde açtı, efendim. Selma Hanımın asabi işaretlerini görmemezlikten geliyordum. Baktım ki şişmanca zat ezilip büzüldü biraz. Hemen ona :

— Aman, efendim, rahatsız olmayınız, dedim. Keyfinize bakınız.

O bana :

— Bir kadeh viski içmez misiniz, dedi.

— Lütfedersiniz, dedim. Viski geldi. Bir hamlede çektim, efendim. Selma'nın tabağındaki bifteklerden de hafif tertip tenavüle başladım, efendim. Aç karnına viski fena halde sardı, efendim. Dilim açıldı. Şişmanca zata milli tasarruf hakkında bir konferans verdim. Barlarda kötü kadınlarla âlem yapmanın milli serveti imha ettiğini ve derhal hesabı görüp aile ocağına dönmesi icap ettiğini izah eyledim, efendim. Ve bir reverans yaparak masayı terkettim, efendim...

Ertesi günü Selma Hanım, vazifeme nihayet verildiğini tebliğ ettiler. Görüyorsunuz ya, efendim, vatandaşlık vazifesini bihakkın yapmak yüzünden mağdur kalmış bir ferdim, efendim.

(*İktibas ve Türkçeye tatbik eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 7.3.1931*)

Elhaletü hazihi : Bugünkü günde, şimdi; *Ahval* : haller, *Meşkûk* : şüpheli; *Mesâil* : sorunlar; *Monşer* : azizim; *Teşrif etmek* : şeref vermek; *Filhakika* : gerçekten; *Tavzih* : açıklama; *Âram* : dinleme; *Nokta-i nazar* : görüş noktası, bakımdan; *Müşerref olmak* : şereflenmek, tanışmak; *Hasebiyle* : dolayısıyla; *Tenavül* : alıp yeme; *Bihakkın* : hakkıyla; *Mağdur* : haksızlığa uğramış.

MEÇHUL DOST

Mihael Zoşçenko

Kemal Mümtaz Bey biraderimiz, zevceleri Selma Hanımefendiyle, Göztepe'deki köşklerinde oturmakta idiler. Köşk dayalı döşeliydi. Sandık odası tıklım tıklımdı. Aynalı dolaplar, konsollar, ipekli halılar... Köşkte tam altı tane bakır mangal vardı. Fakat Kemal Mümtaz Bey biraderimiz, zevceleri Selma Hanımefendiyle, Göztepe'de mefruş köşklerine sıkıntıdan patır patır patlıyorlardı. Adamcağız evinden dışarıya adım atmazdı, sinemaya bile gitmezdi. Sebep? Zevcesini hadden efzun kıskanırdı da ondan. Hatta, meyanecilik eder, ara bulur diye hizmetçi dahi tutmazdı.

Günlerden bir gün, bey biraderimiz, bir mektup aldı. Mektubun münderecatı aynen şöyle idi :

"Seni gidi koca sersem, seni... Genç karıyla yaşıyorum diye gözün dünyayı görmüyor. Serbest Fırka'ya bile girmedin, belediye intihabatına bile karışmadın. Halbuki karın olacak aşüfte sana mükemmel taktırıyor... Ben senin meçhul bir dostunum, babacan. Boynuzlarının ne kadar dal budak saldığını gözlerinle görmek istersen cumartesi günü akşamı saat yedide Kadıköy'de Moda'ya gel. Karının ne mal olduğunu anlarsın. Uyan artık uykundan hey koca sersem. Hürmetlerimle.

Meçhul Dost"

Kemal Mümtaz Bey biraderimiz, bu mektubu okur okumaz afalladı. Maziyi tahattura başladı. Zevcesi Selma Hanım, iki defa meçhul bir yerden mektup almıştı, fakat mürsili söylememişti. Sonra, efendim, valdeme gidiyorum diye ara sıra dışarı çıkıyordu. "Demek, sinemizde yılan beslemişiz!" tarzında bir şeyler düşündü. Kemal Mümtaz Bey biraderimiz ve intikam almaya ahdü peyman eyledi.

Cumartesi sabahı Kemal Mümtaz Bey hastalanmış gibi yataktan çıkmadılar. Zevceleri Selma Hanımefendi akşama kadar ev işleriyle meşgul göründüler. Saat beş sularında, giyimli kuşamlı

olarak, beylerinin karşısına geldiler ve Kadıköy'de ikamet eden valdelerini ziyaret için izin istediler... Kemal Mümtaz Bey izin verdi ve hanımı gider gitmez derhal yataktan fırlayıp kalın bastonunu alarak Moda'nın yolunu tuttu.

Moda'ya muvasalatta bir de ne görsün? Hakikaten zevceleri Selma Hanım bir ağacın altında oturuyor. Birisini beklemekte olduğu yüzünden belli.

Kemal Mümtaz Bey biraderimizin sabrı tahammülleri tükendi. Bakalım kim gelecek, ne olacak? Beklemeden, pürhiddet şiddet Selma Hanımın üstüne atılıp bastonu havada sallayarak, Fransız muharriri Klod Farrer'e yan bakıldığından dolayı ateşlenip Refik Ahmet'i döven delikanlı gibi bir vaziyet aldılar :

— Siz zevcem, zevce-i menkûham, beni aldatıyorsunuz. Aldatıyorsunuz ha? Buraya, ırz düşmanı âşığınızla buluşmaya geldiniz, ha?..

Selma Hanımefendi hüngür hüngür ağlamaya başladılar :

— Ah, dediler, efendi, ah, dediler, muhterem zevcim, hakkımda fena fikirlere zahip olmayınız. İşte şu mektubu okuyunuz her şey meydana çıkacaktır, dediler ve bir mektup uzattılar.

Bu mektupta, Cenap Şehabettin Bey üstadımızın üslub-i müzeyyeni ile Florinalı Nazım Bey üstadımızın belagati mezcedilmişti. Ve heyet-i mecmuasında, Şair Salih Zeki Bey üstadımızın melali vardı. "Eğer Selma Hanım, cumartesi günü akşamı saat yedide Moda'ya gelmeyecek olursa, bir gencin intiharına sebebiyet verileceği" mevzu bahisti bu mektupta.

— Tuhaf şey, bunu yazan kim? diye sordu Kemal Mümtaz Bey.

— Bilmiyorum. Lakin sırf onun hayatını kurtarmak için geldim, dedi Selma Hanım.

Ve zevç ile zevce meçhul genci beklediler. Bir saat geçti, bir tane saat daha, ne gelen var, ne giden...

— Bizimle birisi alay etmiş olacak, dedi Kemal Mümtaz Bey. Ve zevç ile zevce Altıyolağzı'ndan bir otobüse binerek köşklerine döndüler. Köşklerinden içeri girdiler. Ve zevç ile zevce köşklerinden içeri girer girmez bir feryattır kopardılar : Köşk meçhul hırsızlar tarafından soyulmuştu... Yatak odasının kapısına da şöyle bir kâğıt iliştirilmişti :

"Koca sersem! Tebşir edeyim ki henüz boynuzlu değilsin!

Sadece seni ve yarın öbür gün muhakkak seni aldatacak olan karını evden çıkarmak için bu oyunu oynadım. Karın sana oyun oynarsa haber veririm. Ama o zaman evden çıkar mısın çıkmaz mısın, orasını sen düşün... Hürmetlerimle...

Meçhul Dost"

(*İktibas eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 8.3.1931*)

Mefruş : dayalı döşeli; *Hadden efzun* : aşırı derecede; *Meyanecilik* : aracılık; *Münderecat* : içinde bulunanlar; *Tahattur* : hatıra getirme; *Mürsil* : gönderen; *Ahd ü peyman* : yemin; *Muvasalat* : varma, ulaşma; *Zevce-i menkûha* : nikahlı karı; *Zahip* : bir fikir ya da sanıya kapılma; *Üslub-i müzeyyen* : süslü üslup; *Belagat* : diyeceğini süslü sözlerle anlatma; *Mezcetmek* : karıştırma, katma; *Heyet-i mecmua* : bütünün görünüşü; *Tebşir* : müjde verme.

KADIN
Mihael Zoşçenko

Hâkim Efendi maznunlara gözünü dikmişti. Maznunlar iki kişiydi, biri kadın, biri erkek. Karı koca... Evlerinde gizli rakı çeken imbik bulunmuştu... Hâkim Efendi erkek maznuna sordu :

— Nasıl? Demek kabahatli olduğunu itiraf etmiyorsun?

Erkek maznun cevap verdi :

— Hiçbir günahım yoktur, efendim. Bütün kabahat şu kadındadır... Çeksin günahının cezasını. Benim bu işten haberim bile yok...

— Senin haberin bile mi yok? Yahu siz karı koca bir evde yaşayasınız da, sen hiçbir şeyden haberdar olmayasın...

— Vallah billah ben bigünahım, efendi.

— Bir de hanıma soralım. Sen ne dersin bu işe, hanım?

Kadın maznun cevap verdi :

— Ne diyeyim?.. Günahımdır! Çekerim cezasını... Onun bu işle hiçbir alışverişi yoktur...

— Hanım, eğer kocanı kurtarmak için söylüyorsan nafile... Mahkeme, ne de olsa, hakikatı meydana çıkarır. İşi uzatmaktan vazgeç. Akıl var yakın var, hem beraber bir evde oturasınız, hem de kocanın hiçbir şeyden haberi olmasın. Kabil mi bu? Yoksa dargın filan mısınız? Aranızda hiçbir münasebet filan yok mu?

Maznun kadın başını eğdi. Maznun erkek sırıttı :

— Tam üstüne bastınız, hâkim efendi, .dedi... Zevcemle aramda hiçbir münasebet filan yoktur. Münasebatımız münkazi... Bundan dolayı... Benim hiçbir işten haberim yok... Bigünahım...

— Hanım, bu da doğru mu? diye sordu Hâkim Efendi kadına.

— Doğru efendim... Günahımdır... Çekerim cezasını. Beni sürüm sürüm süründürün, diye cevap verdi kadın.

Hâkim Efendi düşündü :

— Ya, böyle demek. Dargınsınız... Tuhaf şey, dedi. Niye

darıldınız? Ahlaklarınız mı uymadı?

Maznun erkek bülbül gibi cevap verdi :

— Evet, Hâkim Efendiciğim, ahlaklarımız... Tabiatlarımız birbirine uymadı... Sonra, efendim, zevcem benden yaşlıdır. Aramızda sin farkı var... Malumunuz...

Kadın maznun, birdenbire, erkeğin sözünü kesti :

— Ne dedin? Senden yaşlı mıyım? Bak hele... Hayır, Hâkim Efendi, biz onunla kırklıyız... Ben ondan bir otuz gün mü ne daha evvelim... İşte o kadar...

Erkek maznun atıldı :

— Evet, efendim, filhakika zevcemle kırklıyız. O benden bir ay büyüktür. Fakat malumunuz, kadınlar için bir ay bir sene demektir. Hele kırkından sonra...

Kadın maznun bağırdı :

— Ne, kırktan sonra mı? Yalan söylüyor, Hâkim Efendi. Ben kırkıma daha basmadım... Yalan söylüyor...

Erkek maznun güldü :

— Haydi canım... Kırk değilsen, bol bol otuz dokuzunda varsın ya... Saçlarının akına bak... Sonra dahası var...

Kadın maznun bastı çığlığı :

— Dahası mı var? Ne dahası... Söyle bakayım... Ha?

Erkek işi tatlıya bağlamak istedi :

— Canım dahası mahası yok... Söz pelesengi diye söyledim... Malum ya, kadın erkekten daha çabuk ihtiyarlar... Sonra bu münakaşa sadet harici. Hâkim Efendi, anlayacağınız zevcemle aramda hiçbir münasebet yoktur...

Kadın maznun yatışmadı bilakis :

— Demek öyle... Kadın erkekten daha çabuk ihtiyarlar, saçımda aklar var... Demek öyle ha? Beni elâleme kepaze edersin. Yalan söylüyor, Hâkim Efendi. Ne ben kırk yaşındayım, ne de rakıyı tek başıma çektim. Sonra efendim pekâlâ beraber yaşıyoruz... Dargın filan da değiliz. Her gece koynuma girer hâlâ... İmbikleri filan o getirdi... Kaçak rakıyı o yapıyor. Ben onu kurtarmak için bütün günahı üstüme aldım... Bak hele nankör, beni kepaze ediyor... Hâkim Efendi ikimizi de çarpın cezaya. Odur asıl kabahatli olan...

Kadın hüngür hüngür ağlarken. Erkek :

— Hâkim Efendiler, dedi. Basın cezayı. Bir verecekseniz iki

verin... Kırk yaşında herifim, daha kadın denen nesneyi kırk paralık anlamamışım...

(İktibas eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 10.3.1931)

Münkazi : bitmiş, ardı kesilmiş; *Sin* : yaş.

MÜLAKAT
Mihael Zoşçenko

Ben, bu muhavereyi, noktası noktasına, kaydettim... Eğer, bir tarafında hilafım varsa, suratıma tükürün!..

Bu muhavere, tevkifhanede, görüşme mahallinde cereyan etti... Anne, oğlu ile görüşmeye gelmişti. Tevkiften sonra ilk mülakatı bu...

Ana, içini çekti, elleriyle dizlerine vurdu...

Gözyaşlarından, kucaklaşmalardan sonra, ana oğul karşılıklı oturdular...

— Demek böyle, dedi, geldin demek, anneciğim!.

— Gelmez miyim?.. Geldim işte, Hasan'cık, geldim, dedi anne...

— Geldin, diye tekrar etti oğlu... Ve büyük bir alaka ile, beyaz duvarlara, demir parmaklıklı pencerelere, kapıya baktı ve nihayet gözlerini annesine dikti :

— Demek böyle!.. dedi.

Ana, içini çekti, elleriyle dizlerini ovuşturarak etrafa göz gezdirdi.

Oğlu :

— Demek böyle... diye bir daha tekrar etti ve gırtlağını temizleyerek yere tükürdü...

Ana ve oğul bir iki dakika sustular... Oğul sükûtu bozdu :

— Görüşme zamanı da öyle az ki, anne... Yirmi dakika... Yirmi dakikadan fazla görüştürmüyorlar...

— Ne az!.. Hasan'cık, nee az!.. dedi anne...

— Eeeh! Çok değil hakikaten, dedi oğlu...

— Çok az evladım... Yirmi dakikada insan ne görüşebilir!.. Yirmi dakika dediğin nedir ki!..

Anne başını iki yana salladı ve ilave etti...

— Bari artık gideyim...

— Git, anneciğim...

İkisi birden kalktılar... Hararetle kucaklaştılar.

Oğlu dedi ki :

— Demek böyle... Ne yapalım? Sana bir şey söyleyecektim... Dur bakayım neydi?.. Ha!.. Mutfağın sobası hâlâ tütüyor mu?

— Soba mı? Tütüyor, kör olası, tütüyor, oğlum...

— Demek böyle... Haydi artık git, anneciğim...

Ana oğul bir kere daha bakıştılar... Anne gitti...

Saate baktım. Bu mülakat tam 12 dakika sürmüştü.

Hamiş : Zoşçenko'nun bu küçük yazısındaki büyük hayat hakikatini, okuyucularım herhalde anlamışlardır. Anlayamayacak kadar kalın kafalılar varsa, derhal sorsunlar, izah ederim...

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 12.3.1931*)

MÜHİM BİR HADİSE

Mihael Zoşçenko

Gülhane Parkı set settir ya... Geçen gün bu setlerden birinde dolaşıyordum... Bir de baktım, biraz ilerde bir kalabalık var... Kalabalığa yaklaştım... Millet aşağıya doğru bakıyor. Birbirlerine bir şeyler gösteriyorlar...

Çok geçmedi... Sağdan soldan adamakıllı sıkışmaya başladım... Sordum :

— Yahu ne var?.. Ne oldu, efendiler?..

— Görmüyor musun... Polis bir kadın yakalamış...

— Kadın Nakşi imiş...

— Baldırına dua yazdırmış...

Millet ağır ağır setten aşağıya doğru inmeye başladı. Ben de içlerinde... Baktım bir polis efendi bir kadının koluna girmiş... Ağır ağır yürüyorlar...

Haydi, efendim, millet düştü peşlerine... Arkadan gelenler önde gidenleri itiyorlar... Kadını görmek istiyorlar hani... Acaba şu Nakşi kadın nasıl şey?.. Merak etmez misin hele iki gözüm?..

Derken... Polis efendi durdu... Millet hızını alamadı, yüklendiler üstüne. Polis efendi başladı bağırmaya :

— Efendiler dağılınız... Dağılınız rica ederim, hiçbir şey yok...

Fakat millet söz dinler mi hiç?.. Sardılar polisle kadının etrafını... Herkes baldırına dua yazdıran kadını daha yakından görmek istiyor...

Derken, efendim, gözlüklü bir bey :

— Beyler, dedi, belki bu kadın Nakşi filan değildir. Zannedersem şu kocasını Aksaray'da kesen kadın olacak...

Millet coştu :

— Vay anasını, kocasını kesmiş ha?.. Gebertmeli böyle karıları... Asıl bunları asmalı işte...

Polis efendi ahaliyi teskin etmek istiyor :

— Dağılın efendiler... Dağılın, rica ederim... Asayişi ihlal ediyorsunuz... Tecemmü kanununa muhalif harekâtta bulunuyor-

sunuz... Şimdi düdük çalarım...

Millet dinler mi hiç?..

Polis efendi çaldı düdüğü :

— Cırrrr...

Haydi, efendim, etraftan on on beş polis, park bekçileri, kuleli talebeleri koşuştular... Polis efendiyle kadına yol açtılar...

Bir komiser, sıralardan birinin üstüne çıktı, başladı nutuk söylemeye :

— Efendiler, mühim bir şey yok yahu!.. Asayiş berkemaldir... Polis efendi ahbaplardan bir hanımla parka hava almaya gelmiştir... Bütün mesele bundan ibaret... Dağılın efendiler...

Tabii, ahali dağılmaya başladı. Neden dağılmasın?.. Polis efendi de ahbaplardan bir hanımla, kol kola parkta dolaşabilir ya?.. Dolaşsın, efendim, rica ederim... Demokrasi devrindeyiz be yahu!..

(Ben / Yeni Gün gazetesi, 14.3.1931)

Tecemmü : toplanma.

HORTLAK
Mihael Zoşçenko

Bizim mahallede bir doktor vardır... Bana başından geçen bir vaka anlattı...

Bizim mahallede oturan doktorun saçları bembeyazdır... Belki de bana anlattığı vakadan saçları böyle bembeyaz olmuş... Doktorun boğuk, kuyudan gelir gibi bir sesi vardı... Ama ne ses, iki gözüm, insanın tüylerini ürpertir hani!..

Belki sesi de, bana anlattığı vakadan sonra bu hale gelmiştir... Belki de eskiden beri böyle idi...

Gelelim bana anlattığı vakaya.

Günlerden bir gün, bizim doktor, muayenehanesinde oturuyormuş... Arpacı kumrusu gibi düşünüyormuş... İktisadi buhran neticesi, vatandaşlar ölüm döşeğine yatmadan doktor çağırmıyorlar... İşler kesat... Tıp sahasında da alışveriş durgun...

Birdenbire kapı çalınmış...

İçeri orta yaşlı bir efendi girmiş. Başlamış kalbinden, midesinden, umumiyetle ahval-i sıhhiyesinden şikâyete : "İçimde bir his var, galiba yakında öleceğim," demiş...

Bizim doktor hastayı muayene etmiş... Tuhaf şey, hiçbir şeyciği yok... Kalbi öküz yüreği gibi sağlam, midesi Terkos suyunu hazmeder alimallah!..

Fakat ne yapsın? Meslek icabı, bizim doktor, iştah ilacı filan gibi bir reçete yazmış. Almış müşteriden iki buçuk papeli. Ve herifi selametlemiş...

Ertesi gün, aynı saat, aynı dakikada, gene bizimki arpacı kumrusu gibi düşünürken, kapı gene çalınmış... Bir kocakarı girmiş içeri... Hatunun gözleri ağlamaktan kıpkırmızı. Başlamış hıçkıra hıçkıra anlatmaya :

— Dün size oğlum gelmişti hani?... İşte dün size gelen oğlum gece yarısı birdenbire ölüverdi... Bari geliniz de, bir vefat raporu olsun veriniz...

Bizim doktor :

— Tuhaf şey! İnsan iştah ilacından ölmez ama, bakalım ne haldir? diye düşünerek kocakarının peşine takılmış...

Şişli'de bir apartmanın üçüncü katına çıkmışlar. Yatak odasına girmişler... Hakikaten bir gün evvel muayenehanesine gelen müşteri, yatakta upuzun yatıyor. Ayak ucunda genç bir hanım, karısı olacak, iki gözü iki çeşme ağlıyor...

Hay Allah belasını versin!.. İki buçuk papel için bu zırıltı çekilir mi şimdi?.

Her ne hal ise, bizim doktor, ölüye şöyle bir göz atmış... Oturmuş masanın başına. Yazmış bir rapor: "Sekte-i kalpten vefat".

Allahaısmarladık demeden, merdivenlerden aşağıya inmiş tersyüzüne... Tam sokağa çıkarken bir de ne görsün? Galoşunun bir tekini yukarıda unutmamış mı? Hay aksi şeytan... Tekrar merdivenleri tırmanmış... Bakmış ki kapı açık... Dalmış içeri... Vay anasını! Aman Allah!.. Çıldırmak işten değil... Demin yatakta upuzun yatan ölü, salonda bir koltuğa oturmuş sigara içiyor... Kocakarı ortalığı topluyor... Karısı bavul yerleştiriyor...

Bizimki fena halde korkmuş... Hortlak! Basmış çığlığı ve doğru soluğu mahalle karakolunda almış... Karakolda seninkiyle alay etmişler... Fakat ısrarı üzerine tahkikat başlamış... Mesele meydana çıkmış :

Hortlak "....." bankasının kasadarı imiş, kasadan 30.000 papel aşırmış... Bu 30.000 papeli rahatça yemek için muvakkaten ölerek, tekrar yeni bir isimle, başka bir şehirde filan dirilmeye karar vermiş...

Hortlak hikâyesi bundan ibaret. Yalnız şurası da malum ola ki, bizim doktora, apartmanda unuttuğu galoşunun tekini derhal iade etmişler.

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 24.3.1931*)

Ahval-i sıhhiye : sağlık durumu.

POLİS KÖPEĞİ

Mihael Zoşçenko

Hasan Tahsin'in paltosunu araklamışlardı, Beyabeyciğim, yani çalmışlardı, iki gözüm...

Hasan Tahsin :

— Bu ne kepazeliktir yahu, diyordu. Paltonun gittiğine yanmıyorum... Şu hırsız keratayı bir ele geçirsem... Yok mu hani, ben bilirim yapacağımı!..

Hasan Tahsin, palto hırsızını meydana çıkarmak için, Almanya'dan getirtilen terbiyeli polis köpeklerine müracaat etti... Bunlar da köpekti hani! Anaları kurtmuş, iki gözüm...

Hasan Tahsin önde, polis köpeğini idare eden memur efendi arkada, mahalleye geldiler...

Mahalleli ne olacak diye birikti etraflarına... Herkeste bir merak, bir merak ki, sorma gitsin...

Memur efendi köpeğe, Hasan Tahsin'in eteğini koklattı : "Aport!" dedi... Vay efendim, vay! Sen misin "Aport!" diyen... Köpek, etrafta halka gibi toplanan halkın arasında yıldırım gibi bir dolaştı... Gitti... Gitti de bir kocakarının eteğini yakaladı... Kocakarı kaçmak ister, köpek bırakmaz, çekiştirir... Nihayet kocakarı memur efendinin önünde, dizüstü çöküverdi. Başladı iki gözü iki çeşme :

— Ah evladım, ben ettim sen etme!.. Bu yaşımda beni mahkeme kapılarında süründürme... Oğluma uydum... Kaçak tütünleri yatağın altındadır... Alın tütünleri... Bir iki düzine sigara kâğıdı da var... Onları da alın... Bırakın beni...

Tabii, iki gözüm, millet hayrette... Vay anasını, bak hele köpeğe... Kaçakçı karıyı nasıl da buldu?.. Vay anasını!..

Memur efendi kocakarıya sordu :

— Ya paltoyu nereye koydun?

— Ne paltosu oğlum?.. Vallah billah paltodan filan haberim yok!..

Kocakarıyı kaçakçılık maddesinden, zabıt tutup tevkif ettiler...

Fakat palto meydana çıkmamıştı.

Haydi tekrar memur efendi : "Aport!" dedi. Köpek gene başladı ortalıkta fır dönmeye... Döndü, döndü bu sefer de gitti, kelli felli, gazeteciye benzer bir efendinin paçasından yakaladı... Efendi kaçmak ister, köpek bırakmaz, çekiştirir... Nihayet, kelli felli, göbeklice, gazeteciye benzeyen efendi, başını önüne eğdi :

— İtiraf ediyorum, dedi. Evet hiç de layık olmadığım halde, mebusluğa namzetliğimi koydum... Şimdiye kadar saklıyordum... Rakip gazetecilerin ağzına düşmemek, su altından saman yürütmek istiyordum... Fakat artık, işte meydana çıktı...

Memur, mebus namzetine sordu :

— Ya palto? Palto nerede?

— Paltodan filan haberim yok... Bırakın beni gideyim... Mebusluktan vazgeçtim!..

Görüyorsun ya, gene palto hırsızı meydana çıkmadı... Olur iş değil be! Haydi tekrar "Aport!" Tekrar köpek ortalıkta döndü, döndü, gitti bu sefer de gözlüklü bir adamın üstüne atıldı... Gözlüklü kaçmak ister, köpek bırakmaz. Nihayet gözlüklü de boynunu büktü :

— Yakalayın beni, tevkif edin beni! dedi... Ben bir muhtelisim... İhtilas ettim.. Saçı bitmedik yetimlerin haklarını çaldım...

— Ya palto?

— Paltodan haberim yok!..

Muhtelis gözlüklü hakkında da zabıt tutuldu...

Gene köpeği salıverdiler... Bu sefer hayvan ne yapsa beğenirsiniz? Gitti, gitti de, Hasan Tahsin'in önünde dikilip kuyruğunu sallamaya başlamadı mı?.. Hasan Tahsin :

— Götürün şu kahrolası hayvanı Allah aşkına! diye bağırdı... Paltodan filan vazgeçtim... Kim çaldıysa güle güle giysin...

Fakat köpeği yerinden kımıldatmak ne mümkün?.. Gözlerini dikmiş Hasan Tahsin'in suratına, kuyruğunu pervane gibi çevirip durur...

Nihayet Hasan Tahsin de dayanamadı... Başladı kekelemeye :

— Za... zaten... pal... palto... be... be... benim değildi... Be... be... ben de onu... aş... aş... aşırmıştım... Anlıyor musunuz?.. Paltoyu ben de başkasından aşırmıştım.

Hasan Tahsin'in bu itirafı etrafta toplanan ahaliyi darmadağın etti... Başladı millet dört tarafa kaçmaya... Köpek kaçanların peşine

düştü... İkişer üçer şunu bunu paltosundan, paçasından yakalamaya başladı... Göreydin bir ortalığı, iki gözüm... Kimisi rüşvet aldığını, kimisi beleşten emval-i metrukeye konduğunu, kimisi bilmem ne halt karıştırdığını itiraf ediyor...

Zabıtlar tutuldu, bir, beş, değil, on, on beş... Nihayet sokakta kimsecikler kalmadı... Kapılar, pencereler kapandı... Ortada köpekle memur efendiden gayri, ne in var ne cin...

Köpek memur efendiye baktı, baktı. Sonra birdenbire onun paçasına dişlerini geçiriverdi.

Memur efendi, derin bir "Ah!" çekti :

— Isır beni, parçala beni! dedi... Senin yiyecek tahsisatının yarısını iç ediyorum... Senin hakkını yiyorum... Dişle beni, ısır beni!..

Bu işin sonu ne oldu? Palto hırsızı bulundu mu? Bilmiyorum, iki gözüm... Ben de oradan sıvıştım... Malum ya, Beyabeyciğim, biz de Allahın günahkâr kuluyuz...

Eeeeh!.. Ne olur ne olmaz!..

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 27.3.1931*)

Muhtelis : beylik maldan çalan; *Emval-i metruke* : sahipleri kaybolmuş mallar.

BARDAK
Mihael Zoşçenko

Bizim mahallede asrilik aldı yürüdü, iki gözüm... Eskiden çayı kahveyi mahalle kahvesinde içerdik... Şimdi cuma günleri evlerde toplanıp çay içiyoruz... Her cuma saat tam beşte... Ama niçin beşte de, altıda filan değil? Onun orasını anlayamadım, efendiciğim... Sormaya da utanıyorum doğrusu...

Geçen cuma Hatçe Hanımda toplandık... Ben vardım, bizim bakkal Faiz Bey ve haremi vardı... Maliye memurlarından Şevki Bey, haremi, iki kızı vardılar... Sonra, efendim, tanımadığım daha birçok misafirler... Kimisi Boğaziçi'nden gelmiş, kimisi Kadıköy'den filan... Tam saat beşte çaylar dağıtılmaya başlandı... Hatçe Hanım duldur... Kocası geçen sene öldü... Hatçe Hanım postanede çalışır... Her neyse... Saat tam beşte Hatçe Hanım kendi elceğiziyle çayları dağıtmaya başladı... Bana da bir bardak çay verdi... Herkese fincanla, bana bardakla vermesi canımı sıktı doğrusu. Bardağı şöyle bir kenara itiverdim... Belki, biraz hiddetle itmişim... Bardak "Çıt!" dedi hafiften çatlayıverdi. Hiç bozmadım... Görmediler, dedim... Fakat görmüşler, Allah belasını veresice, görmüşler...

Hatçe Hanım :

— Galiba bardak çatladı gibi geliyor bana, dedi...

Ben cevaben :

— Zararı yok, Hatçe Hanım... Daha dayanır, dedim...

Lakin Hatçe Hanım bardağı eline aldı evirip çevirmeye başladı.

— Canım sıkıldı, diyordu. Şu bardağın böyle çatlaması hem uğursuzluktur, hem de dikkatsizliktir... Bu zamanda, yerine yenisini koymak ne demektir, bilir misiniz?.. Zaten böyle ne zaman çay versem birisi gelir bardağı kırar, ötekisi örtüyü kirletir, bilmem daha ne zararlar verir... Daha biz asrilikten ne kadar uzağız. İşte bir bardak daha çatladı... Bu işin sonu ne olacak?

Ben afallamıştım... Birden bakkal Faiz Efendi söze karıştı. Zaten iki aydır hesabı temizlemediğim için bana garezdi :

— Hatçe Hanım! dedi. Haklısınız! Böyle, dul bir kadının evine gelip çay bardağı kıranların gözünü patlatmalı... Bir temiz sopa çekmeli böylelerine...

Kan tepeme çıktı :

— Bakkal Faiz Efendi, dedim... Demokrasi devrindeyiz! Kimse kimseye dayak atamaz... Sonra efendim. İnsanı çaya çağırırlar... Üstüne üstlük herkese fincanla verdikleri çayı, sana bardakla dayarlar... Bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de tehdit... Bir bardak çatlatmak değil ya, üç fincan kırsam yeri var!..

Ben sözümü bitirmeden, maliye memuru Şevki Bey de söze karıştı... O da Hatçe Hanımın tarafından çıktı... Ben bağırdım, Hatçe Hanım bağırdı, bakkal Faiz Efendi, Şevki Bey, haremleri ve kızları, Boğaziçi'nden ve Kadıköy'den gelen misafirler bağırdılar. Nihayet Hatçe Hanım :

— Ben bunu senin yanına bırakmam, dedi bana... Gösteririm sana, dedi bana... Seni mahkeme kapılarında sürüm sürüm süründüreceğim, dedi bana...

Ben de lazım gelen cevapları verdim ve haneyi terkettim...

Aradan iki hafta geçti, iki gözüm, mahkemeden celp geldi... Muamele muamele üstüne, nihayet huzur-ı hâkime çıktık... Hâkim Efendi meseleyi tetkik etti ve bana ne buyursa beğenirsiniz?

— Sen, dedi, çatlayan bardağın değeri olan 10 kuruşu Hatçe Hanıma tediye edersin... Mesele kalmaz...

— Ben, dedim, Hâkim Efendi, çatlayan bardağın değeri olan 10 kuruşu tediye ederim... Fakat bu takdirde onlar da bana bardağı versinler...

— Al bardağı başına çal, dedi Hatçe Hanım. Yarın sana gösteririm.

Filhakika ertesi gün bakkal Faiz Efendi bardağı getirdi. Fakat bir de ne bakayım? Bardağı üç yerinden daha çatlatmışlar...

— Bana bak, Faiz Efendi, dedim. Ben lololo yutmam. Bardağı bu şekilde tesellüm edemem... Şimdi o Hatçe Hanım olacak karıyı ben mahkeme kapılarında sürüm sürüm süründüreyim de, o da görsün!..

***

İnan bana, iki gözüm. Ben inatçı adamım. Dediğimi yaparım..

Bu iş için mahkeme-i temyize kadar giderim. Alimallah... demokrasideyiz yahu!.. Kimsenin hakkı kimseye geçmez diyorlar!.. Boru mu bu?..

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 3.4.1931*)

AKTÖR

Mihael Zoşçenko

Hiç aktörlük ettin mi? diye soruyorsun bana, iki gözüm... Aktörlük ettim, efendiciğim... Tiyatrolarda oynadım, anam babam... Amma velakin, kulak asma... Aktörlük pek de öyle, söylendiği gibi, ehemmiyetli bir şey değil...

Yook eğer, derinlere varırsan, bu zanaatta da hoş nesneler var hani!.. Mesela, efendiciğim, şanoya çıkmışsın, ahali sana bakıyor... Vay anasını, bildikler de gelmiş... İşaret çakıyorlar... Hani, "Göster kendini!" demeye getiriyorlar... Sen hiç afini bozmazsın... "Rolümüzü biliriz, telaşlanmayın!"

Velakin, ne de olsa ağabeyciğim, demecesine şöyle bir göz süzersin. Gene de biraz derin düşünürsek, aktörlük, pek de heveslenecek zanaat değil...

Komik-i şehir Fehmi Efendi Kumpanyası'nda işliyordum... Ramazanda, Direklerarası'ndaydı mekânımız. Yeni bir dram oynuyorduk... Bir perdelik. İsmi "Kanlı Haydutlar". Piyes de piyesti hani, kardeşim!.. Tüccarın birini haydutlar soyuyor... Herif bağırıp çağırıyor, tepiniyor, nutuk söylüyor... Amma velakin, haydutlar hiç durmadan herifçi oğlunu soyuyorlar...

Komik-i şehir Fehmi Efendi tüccar rolünü bana verdi... Derken, efendiciğim, şanoya çıktık... Haydutlar sal etti üstüme... Ben de durur muyum? Rol icabı, başladım bağırıp çağırmaya, tepinmeye... Hani iki gözüm, şanonun üstü yangın yerinden numune...

Derken efendiciğim, beni yere yatırdılar, rol icabı... Haydutlardan biri daldı cebime... Vay anasını, çekti cebimden çıkardı cüzdanımı... Cüzdanın içinde tam 15 papelim var hani... Derken, efendim, başka bir tanesi saatime el attı. Bizim saat de uçtu... Baktım iş sarpa sarıyor, iki gözüm... Şöyle bir silkindim :

— Açılın ulan yoksa yakarım ha! diye bastım narayı...

Kim dinler, haydutlar tekrar sal ettiler üstüme... Hani rol icabı ama. Bizim cüzdanla saat gitti... Aktör milleti malum, anacığım...

Piyesten sonra kim aldıya gider hani... Kan tepeme fırladı :

— İmdat! Adam soyuyorlar, diye bastım çığlığı...

Müşteriler boyuna el çırpıyorlar... Yaşaaa! Rol dediğin böyle oynanır diye haykırıyorlar... Şanoda biz boğuşuyoruz... Ama artık rol icabı değil, sahiden be iki gözüm... Baktım haydutlardan üçü eksilmiş...

— Yahu! Ümmet-i Muhammet! Bizim çantayla saat kaynadı... Soydular beni! diye bağırıyorum... Ahali alkışlıyor... Komik-i şehir Fehmi Efendi kafasını çıkarmış dekorların arkasından :

— Yaşa ulan, Hasan! diyor. Rol dediğin böyle kesilir işte... Darülbedayi senden öğrensin!..

Vay anasını! Bizim çığlıklar, dayak yememiz, cüzdanla saatin aşırılması hep rol icabı oluyor... Baktım olacak gibi değil :

— Fehmi Efendi, beyler hanımlar, beni sahiden dövüyorlar. Sahiden soyuldum, sovana döndürüldüm... 15 papelim, bir saatim uçtu... Gitti gider ha!.. Kapatın şu perdeyi!.. diye bir çığlık daha bastım...

Ahali afalladı... Bu da rol icabı değil ya, be iki gözüm...

Perde kapandı... Polisler geldi... Bende iki göz iki çeşme :

— Polis efendiler, dedim, yahu bizim cüzdanı aşırdılar, dedim, rol icabı bir de temiz sopa çektiler bana, dedim, bu ne biçim iştir, imdat, dedim...

Haydut rolüne çıkan aktör arkadaşları taharri ettiler fakat bir şeycik bulunmadı... Yalnız boş cüzdanı kulis arasında keşfettiler... Tiyatro kapandı. Kumpanya dağıldı...

Aktörlük mü, dedin, efendiciğim?.. Biliriz!.. O, zanaattan da almışız boyumuzun ölçüsünü!.. Hani, Serbest Fırka bir daha açılsa, "Ya herro ya merro!" deyip oraya girerim de, bir daha aktörlüğe girmem... Tövbeler olsun, girmem...

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 4.4.1931*)

LİMONATA
Mihael Zoşçenko

Ben, tabii, ayyaş değilimdir. Ara sıra kafayı çekersem de, ya ihvanın ısrarı, ya da def-i gam kabilindendir...

Bir oturuşta yüz dirhemden fazla içmem... Sıhhatim müsaade etmez... Yalnız bir defasında, Serbest Fırka'dan çıktığımın akşamı, bir yarım okkalığı birden tükettim...

İhtiyarladık artık... Serbest Fırka da yok!..

Benim bir ahbap vardır, sıhhiye çavuşudur kendisi... Beni sıkı bir muayeneden geçirdi :

— Sen, dedi, hapı yutmuşsun... Böbreklerin nerde, idrar kesesi nerde, birbirlerine kavuşmuş, bulabilirsen bul, dedi... Sen, dedi, sıfırı tüketmişin, dedi...

Bu şom ağızlı sıhhiye çavuşuna haddini bildirecektim amma, vazgeçtim... İlkönce bir doktora gideyim, dedim...

Doktor ne hapı yuttuğumdan, ne de sıfırı tükettiğimden bahsetmedi.

Uzviyetiniz, dedi, oldukça yerindedir, dedi... İdrar kesesi de delinmemiş, sağlamca... Kalbe gelince, kalbiniz, dedi, iyidir... Hatta lüzumundan fazla, büyükçe... Fakat, dedi, içmekten vazgeçiniz... Yoksa ölüverirsiniz, dedi...

Tabii, canım ölmek istemiyor... Ben hayatı severim... Ben daha gençliğime doymadım... Hakikaten, dedim, içmekten vazgeçmeli...

Karar mı? Karar!..

İçmeyeceğim işte... Bir saat içmedim, iki saat içmedim... Akşam saat yedide, tabii, lokantaya yemek yemeye gittim... Yemeği yedim... Canım içmek istedi... Rakı yasak... Limonata içeriz, dedim...

— Hey garson! Bana bir bardak limonata!

Limonata geldi... Tattım... Vay anasını!.. Rakıya benziyor be!.. Bir yudum daha... Halis rakı...

— Hey garson, bir bardak limonata daha!..

Çektim ikinci bardağı... Şüphe yok artık!.. Halis imam suyu!..

Hesabı görürken çıkıştım garsona :

— Ulan, dedim, bu ne biçim limonata be... Ben limonata istedim, sen rakı getirdin... Bu ne kepazelik!..

— Hiddet etmeyin, dedi garson.. Müskirat vergisini vermemek için... Rakıya, bizim burda, limonata ismini koyduk... Müşteri limonata dedi mi biz anlarız ne istiyor... Bu zamanda kim lokantaya gelir de, sahici limonata içer a paşam?..

— Ya! Öyle mi dedim... Öyleyse bir bardak daha getir!..

İşte böyle... Rakıyı terk edemedim gitti. Halbuki kararım katiydi, canımın içi. Vallahi de billahi de, katiydi... Ne yaparsın, hayat bizden kuvvetli... Kavânin-i tabiiyeye boyun eğmek lazım...

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 5.4.1931*)

İhvan : candan dostlar; *Def-i gam* : kaygı gidermek; *Müskirat* : sarhoşluk veren şeyler; *Kavanin-i tabiiye* : doğa yasaları.

MİLLET MEKTEPLERİNE DAİR

Mihael Zoşçenko

Doğrusunu istersen, iki gözüm, şimdi kim karacahil, kim değil, anlayabilirsen anla...

Mesela, bizim bir bildik var. İmzasını atıyor ama, yazması yok. Başka bir tanesi, yazmasına mükemmel yazıyor ama, yazdığını okuyamıyor. Yalnız o okuyamıyor değil, onun yazdığını en âlim profesörlere verin, eğer okuyup içinden çıkabilirlerse aşkolsun, derim... Bir hüsnühat ki, iki gözüm, sümüklüböcek gezmiş, sinek terslemiş gibi...

Gel de söyle, bey birader, şimdi bu vatandaşların okuyup yazması var mı, yok mu? Karacahil sayılırlar mı, sayılmazlar mı?

Yahut mesela, bizim mahallenin sabık sakası Hüseyin Ağa...

Zavallı adamcağız şaşırdı kaldı. Karacahil midir, değil midir? Kendisi de bilmiyor... Az daha bu yüzden, bizim semtin Millet Mektebi müdürü onu öldürüyordu...

Nahiyeden emir gelmiş : Mahallede iptidai mektebini bitirmeyenler Millet Mektebinden geçerek, yeni okuyup yazmayı öğreneceklerdir, diye... Vade de konmuş. Tam vadenin bitmesine iki gün kala, bizim Hüseyin Ağa Millet Mektebi müdürünün karşısına dikilir der ki :

— Ben karacahilim...

Müdür hiddetlenir. Kan tepesine çıkar... Vadenin bitmesine iki gün kalmış. Hem sonra, Hüseyin Ağa geçen sene de Millet Mektebinde okumuştu. Hâlâ cahilim diyor. Şimdi bu kazık kadar herifi iki gün içinde müdür bey nasıl yeni okuyup yazmada âlim kılsın?

Millet Mektebi müdürü bağırıp çağırmaya başlar :

— Efendim bu ne mankafalıktır... İki gün içinde ben seninle ne halt edeyim?.. Bütün mahalle yeni harfleri öğrendi. Bir sen kaldın... Geçen sene de mektebe gelip gittin. Sedalı harfleri olsun öğrenmedin mi?

Hüseyin Ağa cevap verir :

— Sedalı harfleri biliyorum. Geçen sene karatahtada onları göre göre gözüm karardı.

Bu cevap Müdür Beyi zıvanadan çıkarır. Hüseyin Ağa'yı öldürmemek için kendini zor zapteder :

— Neee, diye, bağırır... Sedalı harfleri biliyor musun? Belki yeni harflerle imzanı atmayı da bilirsin? Ha?..

— Evet, efendim, imzamı atmasını da bilirim...

— Öyleyse, der, Müdür Bey. Allah belanı veresice, senin neren karacahil?

— Evet, efendim, anlaşılan, der Hüseyin Ağa, ben karacahil değilim. Ama neden karacahil değilim, bilmiyorum vallahi?..

Tekrar Müdür Beyin kan tepesine sıçrar. Tekrar Hüseyin Ağayı öldürmemek için kendini zor zapteder...

— Ben, der Müdür Bey, sizleri Darülfünun'a terbiye müderrisi yapmak için emir almadım. İşte yeni okuyup yazmayı pekâlâ biliyorsun. İnsanın yüreğini ağzına getirmekte mana var mı? Haydi defol karşımdan...

Ve tekrar Hüseyin Ağayı öldürmemek için kendini güç zapteder...

Şimdi Hüseyin Ağa, şaşkın bir vaziyettedir. Ona herkes, okuyup yazması yerinde, diyorlar. Hatta elinde bir de şehadetnamesi var... Dünya ne tuhaftır. Bir hafta evvel, karacahilim diye üzüm üzüm üzülen Hüseyin Ağaya, şimdi mahalle muhtarı bile, altından çıkamadığı işler için, başvuruyor...

Doğrusunu istersen, iki gözüm, şimdi kim karacahil, kim değil, anlayabilirsen anla...

Millet Mekteplerine candan baksak, Alimallah, hiç karacahilimiz kalmayacak, cancağızım.

(*Türkçeye iktibas ve Türkiye'ye tatbik eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 9.4.1931*)

Hüsnühat : güzel yazı; ***İptidai mektebi*** : ilkokul.

KARADENİZ'DE SEYAHAT

Mihael Zoşçenko

Geçen sene, doktorlar bana, bir Karadeniz seyahati tavsiye ettiler... Karadeniz'in havası insana yararmış... Şöyle bir yirmi gün içinde, Rize'ye kadar gidiş geliş!.. Açık hava, enginler ve saire!..

Doktorların sözünü dinledim. O zamanlar muhalefette olduğumdan dolayı, Seyrisefain vapurlarına binmek istemedim... Milli vapur şirketlerinden birisinin gemisine atladım — Vallahi geminin ismini pek hatırlayamıyorum... "Zafer-i Nihai"ydi galiba?.. Belki de değildi!.. İşbu seyahatte başımdan geçen bazı vukuat, hafızamı rahnedar etti...

Her ne hal ise... Gelelim seyahatimize...

Az gittik, uz gittik, İnebolu'ya vasıl olduk... Hazır İnebolu'ya gelmişken, karaya çıkıp şehri şöyle bir dolaşalım, dedik...

Atladık kayıklara, çıktık sahile... Altı kişiydik. İçimizde bir de hanım vardı...

Şehri dolaştık... Sokakları İstanbul'a benziyor. Galiba orasını da bizim belediye idare ediyor!..

Her ne hal ise... Tekrar sahile döndüğümüz zaman, bir de ne görelim? Bizim gemi yok!..

Ben :

— Arkadaşlar, dedim, anlaşılan bizim gemi gitmiş...

Filhakika bizim gemi gitmiş. Onun yerine başka bir gemi gelmiş... Galiba "Yeni Türkiye" vapuru... Belki de o değil... Herhalde "Zafer-i Nihai" meydanda yok...

Beynim attı... Bagaj kamarada kaldı... Evrakım yanımda değil... Gemi gitmiş...

Arkadaşların da beyinleri attı... Ne halt edeceğiz?..

Doğru koştum gümrük memuruna :

— Yahu! dedim. Bizim "Zafer-i Nihai" gemisi çoktan mı hareket etti?

Gümrük memuru güldü :

— Hayır, dedi... Yalnız ismini değiştirdiler. Gemide bir mebus

varmış. Geminin ismini "Yeni Türkiye" koyunuz demiş... Anlaşıldı mı? Bu sizin gemidir... Dört saat sonra kalkacak...

Rahat bir nefes aldım... Oh!.. Bari bir kahveye gideyim de sıcak bir çay içeyim, dedim... Çayı içtim. Döndüm tekrar sahile. Baktım. Gene bizim gemi meydanda yok... Yerinde başkası duruyor... İsmi "Serbest"...

Anlaşılan, dedim, gene unvan değişmiş... Fakat ne olur ne olmaz bir kere daha tahkik edelim, dedim. Gümrükten tahkik ettik... Meğerse geminin sahibi İstanbul'da Serbestçi olmuş... Telgrafla vapurun ismini değiştirmiş...

Eh, ne yapalım!.. Bari bir yarım saat daha çarşıda dolaşırız da, vapura öyle bineriz dedik... Yarım saat sonra tekrar sahile geldim... Bizim gemi yok... Yerinde başkası duruyor : "Halk"...

Artık tahkike filan zaman yoktu... Gemi düdük çalıyordu... Atladım içeriye... Hareket ettik... Rize'ye kadar vapurun ismini değiştirmediler...

Rize'de derhal, Seyrisefain vapurlarından birine aktarma ettim... İsim filan değiştirmeden, İstanbul'a döndük...

Geçen gün Sirkeci rıhtımında dolaşıyordum. Bir de baktım, mahut gemi!.. İsmi gene değişmiş : "Namzet" olmuş...

Anlaşılan, geminin sahibi "Serbest"ten çıkmış "Halk"a girmiş... Şimdi de mebusluğa göz dikmiş olacak! dedim... Ve, kimdi o? Eflatun mu ne? Hani bir filozof vardır. İşte onun gibi daldım felsefi tefekkürata!

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 12.4.1931*)

Zafer-i Nihai : son zafer; *Vukuat* : olaylar; *Rahnedar* : gedik ve yıkığı olan, zarara uğramış; *Vasıl* : erişen, ulaşan; *Tefekkürat* : düşünmeler, akılyormalar.

HIRSIZLARA DAİR
Mihael Zoşçenko

Ben, Fatih'te apartmanda oturuyorum. Geçen gece misafirlikten dönüyordum. Saat on bir. Zifiri karanlık. İn cin top oynuyor. Yüreğimin başı sızlıyor. Korkudan naşi...

"Allah vere de bir hırsıza veya katile rast gelmesem. Hani tam zamanıdır," diye düşünüyorum. "Yok eğer," diyorum, "eğer rastlamak alnımızda yazılı ise, hiç olmazsa karşıma çıkan hırsız olsun," diyorum, "insanın malına dokunurlar, canına dokunmazlar," diyorum. "Bu hususta katillerle kabil-i kıyas olmayacak derecede insaniyetperverdirler," diyorum.

İşte böyle efkârlana, efkârlana apartmanın kapısına vardım.

"Şimdi," diye düşünüyorum, "tehlikenin tam içine giriyoruz, merdiven. Apartmanın merdiveninde bir katille burun buruna gelmekten daha dehşetli bir şey olamaz," diye düşünüyorum. "Hele," diye düşünüyorum, "merdivenin sahanlıkları berbattır."

Apartmanın merdivenlerini tırmanmaya başladım. İkinci katın sahanlığındayım. Bir de ne duyayım? Üçüncü katın merdiven sahanlığında, birisi ayaklarını sürtüyor.

Merdiven alacakaranlık. Bir tek idare kandili yanıyor. İki adım ötede kedi görsen, kaplan sanacaksın...

Şöyle bir yukarıya göz attım. Mürteci keratanın biri dikilmiş duruyor... Elinde de bir şeyler var. Belki balta gibi bir nesnedir...

Tabii, birdenbire donakaldım. Nefesimi tuttum. Bekliyorum. Yüreğimin başı sızlıyor...

"Yakalandık," diye düşünüyorum.

Yukarıdaki de tertibat alıyor. O da nefesini kıstı. Ayaklarını sürtmüyor. Yanına yaklaşmamı bekliyor.

Artık, kafam motor gibi işliyor.

"Ya," diye düşünüyorum, "kaçmak lazım, yahut da geriye dönmek. Eğer," diye düşünüyorum, "geriye dönersem, herifçioğlu arkamdan gelir, enseme biner. Hapı yuttuğumun resmidir."

Kımıldanmadan duruyorum yerimde. Nefes alış verişini tama-

men kestim. Yalnız, dişlerim lüzumundan fazla birbirine çarpmasınlar diye gayret etmekteyim.

İkinci kat sahanlığında, 2 numaranın kapısı yanında durmaktayım.

"Şimdi, şu numaranın kapısını çalarım," diye düşünüyorum. "Elbette kapıyı açarlar. Basarım o zaman çığlığı," diye düşünüyorum. "Ortalığı ayaklandırırım."

Gözümü yukarı diktim. Yukardakine çaktırmadan kapının ziline el attım.

Tam bu esnada, yukardaki kerata, sırtlan gibi merdivenleri inerek üzerime saldırdı. Ayaklarım büküldü. Yüreğim hop etti. "Sıfırı tükettik," diye düşünüyorum.

Fakat kendimi toparladım. Yana doğru çekildim. Herif tekrar saldırdı üstüme. Verdim kendimi merdivenlerden aşağıya. Herif peşimden... Fırladım sokağa. Herif arkamdan... Başladım feryada...

Herif yakamdan yapıştı. Yıktı beni yere. Bekçi geldi. Polis geldi. Hatta bir de şoför geldi...

Bir de ne göreyim? Yakamdan yapışıp beni yere yıkan İsmail Faiz Efendi değil mi? Bizim beş numarada oturan komşu...

Faiz Efendi :

— Tu Allah müstehakını versin. Bak hele kimi yakalamışım. Ben de bir hırsız tuttum zannettiydim. Fakat iki numaranın kapısını, ne diye karıştırıp duruyordun? diyor bana.

Ben ona :

— Bir daha sefere biraz daha dikkatli olunuz, Faiz Efendi, diyorum. Ben, diyorum, iki numarada dinleniyordum sadece... Siz beni yakamdan yakaladınız. İnsanın yakasını parçalayacaksınız, İsmail Faiz Efendi...

Bekçiye, polise, şoföre meseleyi anlattık. Apartmana döndük.. Tabii bütün gece gözüme uyku girmedi. Rüya rüya üstüne... Kâbus kâbus üstüne... Plan plan üstüne. Plan dedim de aklıma geldi. Belediyenin beş senelik planında hırsızlara karşı mücadele için bir fasl-ı mahsus açılmasını teklif ediyorum. Kabul mü?

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 15.4.1931*)

Naşi : dolayı, ötürü; *Fasl-ı mahsus* : ayrı bölüm.

BİSİKLETE DAİR
Mihael Zoşçenko

Ha bisiklet sahibi olmuşsun, ha kürek mahkûmu! Filhakika bisikletin faydaları çoktur! İdman ve saire gibi iyilikleri vardır... Yolda köpek filan ezersin, bazen adam çiğnersin...

Fakat, bütün bunlara rağmen ben bisiklet taraftarı değilim... Ben bisikletimin yüzünden, ne belalara girmişim, ne felaketler atlatmışım, efendiciğim.

İşte, hastaneden hastaneye dolaştığımın sebebi odur. Ben, belki artık malulüm. Belki ömrümün sonuna kadar böyle kalacağım...

Beni bu hale sokan bisikletimdir. Ha Serbest Fırka, ha bisiklet... Serbest Fırka'sı da, Fethi Beyi ne hale soktu?

Neyse bu tarafı geçelim, efendiciğim!

Bisikletin mazarratlarını göz önüne getirelim cancağızım :

Mesela caddede gidiyorsun, bisikletten indin, biraz da yaya yürüyeyim, dedin. Dedin ama, bisikleti ne halt edeceksin? Şöyle bir kenara bırakamazsın. Çalarlar... Sırtında taşımaya mecbursun mübareği...

Sonra, efendim, bisikletlisin. Bir mağazaya girip alışveriş edeceksin. Haydi bisikletle dal içeriye... Seni palas pandıras kapı dışarı ederler... Yahut da bir apartmanın en üst katında misafirliğe gideceksin. Taşı bakalım meredi sırtında. Çıkar merdivenlerden yukarıya.

Sayfiyede oturan akrabalara da bisikletle gitmek tehlikelidir. Herifçioğullarının çoluk çocuğu vardır. Karıştırırlar makinenin her tarafını. Sonra da, "A, vallahi böyleydi," derler.

Umumiyetle, iki gözüm, bisiklet karmakarışık bir meseledir. Belediyeden beterdir...

Kim kimin sırtına biniyor? Belli değil. Sen mi bisiklete, bisiklet mi sana?

Günlerden bir gün, elli kuruşa ihtiyacım oldu. Oh, dedim, şimdi bisiklete atlar, bütün İstanbul'u dolaşır, elli kuruş bulurum...

Ve bindim bisiklete efendiciğim. Bastım Kasımpaşa'ya. Oradaki ahbap, evinde yoktu. Tırmandım yokuşu Altıncıdaire'deki amcazadeye gittim... O da evinde yok. Yokuşu inerken bisiklet hoştu ama, çıkarken biraz sıktı. Zira sırtımda taşıdım.

Derken, Şişli'ye yollandım. Şişli'de bir dostum oturur. Büyük bir apartmanda. Altıncı katta. Yüklendik bizim makineyi. Çıktık altıncı kata. Baktım kapıya bir kâğıt asılmış: "Yarım saat sonra geleceğim" diye... Hay anasını!.. İndim merdivenlerden aşağıya. Arası çok geçmedi. Dostum geldi. "Haydi," dedi, "yukarı çıkalım da sana parayı vereyim." Yüklendik tekrar bisikleti. Tırmandık yukarıya. Neyse elli kuruşu aldım... Tekrar aşağıya indim ki apartmanın kapısı kapalı. Kapıcı da yok. Dışarı çıkmam mümkün değil... Hay anasına!.. Tekrar yüklendim makineyi. Tırmandım altı kat, minare gibi merdiveni... Ama nasıl tırmandım! Orasını bir ben bilirim, bir de Haktaalâ cenapları... Dostumdan kapının anahtarını aldım. İndim aşağıya. Açtım kapıyı. Tekrar çıktım yukarıya. Verdim dostuma anahtarı. Tekrar indim aşağıya. Tabii hep bu iniş çıkışlarda, bisiklet sırtımdaydı. Bırakamam mübareği bir yere ki, ya çalarlar, ya bozarlar...

Her ne hal ise, iki gözüm, her ne hal ise, efendiciğim, her ne hal ise, cancağızım, sokağa çıktım ki, bende hal yok. Bisiklete binecek değil, yürüyecek hal yok...

Çöktüm kaldırıma başladım düşünmeye :

— Çok şükür Rabbime ki, motosikletim yok! Çok şükür Rabbime ki, bizim İstanbul'da Amerika'daki o yetmiş katlı binalar yok!.. Ya bisikletin yerine motosikletim olsaydı, ya Amerika'da bulunsaydım, halim neye varırdı?.. Alimallah vali muavini Fazıl Bey gibi heybetli olsam, bir gün içinde iğne ipliğe dönerdim, cancağızım, iğne ipliğe. Sonra al beni geçir kulaklarımdan ipliği, dik belediyedeki beş senelik planın açıklarını. Dik iğnem, dik...

Velhasıl, efendiciğim, bisiklet mi dedin? Benden paso!...

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 17.4.1931*)

Mazarrat : zararlar.

FECİ BİR SERGÜZEŞT HİKÂYESİ

Mihael Zoşçenko

Dördüncü katın merdiven sahanlığında bir adam durdu. Ceplerini karıştırdı, kibrit çıkardı ve yaktı. Kısa ve sarı bir alev damlası, kapıdaki pirinç levhayı aydınlattı. Levhada aynen şu yazılar vardı :

"Diş Tabibi Hasan Şakir"

Meçhul Adam : "İşte burası!" diye mırıldandı. Ve zili bulamadığı için, kapıyı, tekmeledi.

Kapı gürültüsüzce açıldı.

Meçhul adam bir gölge gibi içeriye sıyrılırken :

— Affedersiniz, doktor bey, hasta kabul ediyor musunuz? diye sordu...

— Biraz beklemeniz lazım gelecek. Müşterim var, diye doktor cevap verdi...

— Eh! Ne yapalım! Bekleriz, dedi meçhul adam.

Doktor keskin, parlayan gözlerle meçhul adamı fena fena süzdü ve dedi ki :

— Yemek odasında beklersiniz. Beni takip ediniz...

Ve meçhul adam daha oturur oturmaz, diş tabibi süratle geriye döndü, yemek odasının kalın kocaman kapısını kapatarak dışarı çıktı...

Sessizlik içinde, korkunç bir kilit şıkırtısı duyuldu...

Meçhul adam, tepeden tırnağa kadar titredi. Ürkek nazarlarını odada dolaştırdı... Oda hemen hemen bomboştu. Örtülü bir masadan ve iki tahta iskemleden başka bir eşya yoktu odada...

Yirmi dakika sonra, diş tabibi Hasan Şükrü, meçhul adamı muayene ediyordu :

— Çok affedersiniz, diyordu, üzerinizden yemek odasının kapısını kilitlediğim için fevkalade müteessifim... Fakat evde hizmetçim filan yok... Halbuki iktisadi buhran dolayısıyla ahval malum... Şimdiye kadar, müşterilerim iki paltomu aşırdılar... Hatta bugün bir hasta, tükrük hokkalarından birini çalmış... İnsan burada

müşteriyle uğraşırken, bekleme odasındakiler evi soyup soğana çeviriyorlar... Bundan dolayı bazı tedabir almak mecburiyeti hasıl oluyor... Çok affedersiniz... Ağzınızı açınız lütfen...

— Hım!.. diye anlaşılmaz bir ses çıkardı meçhul adam. Ve ağzını açtı...

***

Meçhul adam sokağa çıktı. Bir fenerin altında durdu ve şeytani bir gülüşle tebessüm etti...

— Hım!.. dedi.. Bakalım ne işe yarar? dedi.

Paltosunun altından bir masa örtüsü çıkardı ve açarak tetkike koyuldu.

— Amma da örtü ha? dedi... Örtü değil kepazelik! dedi... Hiç böyle örtü üstünde yemek yenir mi? diye aksi aksi söylendi.

Yere tükürdü...

— Fakat ne yaparsın, dedi tekrar... Bundan başka bir şey yoktu... Masayı yüklenip çıkacak değildik ya iki gözüm?..

Meçhul adam, derin bir teessüfe delalet edecek bir şekilde elini salladı... Ve karanlıklarda kayboldu...

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 18.4.1931*)

Müteessif : eseflenen; *Tedabir* : tedbirler; *Teessüf* : acınma, yazıklanma; *Delalet* : göstermek, demeye gelmek.

SAATLERE DAİR

Mihael Zoşçenko

Avrupa'da saatler çok ucuzmuş, diyorlar. Yani ya ki oralarda, hemen hemen, insan bir saati bedavadan alabilirmiş.

Eğer bizim para ile hesap edersen, Avrupa'da bir saat 48 kuruş mu neymiş?.. Gördün mü işin âlâsını...

Bizde 48 kuruşa yelkovan alamazsın alimallah! Alsan da işlemez, takılır kalır aldığın yelkovan...

Amma velakin, doğrusunu istersen, bizde de saatin pek öyle lüzumu yoktur hani?.. Hatta, gündüzleri, saat kullanmak fuzulidir, iki gözüm! Hiç kullanmasan da olur!.. Gündüzleri saat, yeleğin cebini sarkıtmaktan başka hiçbir işe yaramaz bizde...

İş bitince dairede zil çalıyorlar... Yatmak için, ne zaman uykun gelirse o zaman yatarsın. Saate ne lüzum var? Yemek zamanları, iştahına ve kesene bağlıdır. Gene saate ihtiyaç yok!..

Yalnız, iki gözüm, işe gitmek için, sabahları, saatsiz olmuyor bir türlü... Sabahları saate lüzum var mutlaka...

Ama, diyeceksin ki, yataktan kalkar, saatin kaç olduğunu komşudan sorarsın... Öyle ama, bu pek pratik değil. Belki komşuda da saat yoktur. Belki köprü başındaki saat, doğru işlemiyor gene...

Mesela benim komşu ben kalkınca kalkar. Yahut o kalkınca ben kalkarım. Velhasıl işler karışıyor biraz...

Halbuki, iki gözüm, ben her sabah muntazaman işe gitmeyi âdet edinmek isterim doğrusu... Bizim dairenin müdürü, "Eğer işe vaktinde gelmezseniz, size yol vermek mecburiyetinde kalacağız," dedi.

Yazın, kalkmanın çaresini buldum. Güneşle kalkıyorum. İşe de vaktinde yetişiyorum.

Benim sobanın yanında, duvarda, büyük bir delik var. Ne zaman güneş bu deliğin üstüne düşse, anlıyorum ki işe gitmek zamanı gelmiştir.

Fakat güneş saatine de artık inanmak doğru değil.

Geçen sabah, gözümü açtım. Baktım duvara. Daha güneş delikten çok uzakta... "Demek ki," diye düşündüm, "daha saat yedi buçuk... Şöyle bir çeyrek daha kestirebilirim," diye düşündüm.

Bir çeyrek kestirdim. Sonra kalktım işe gittim. Müdür Bey : "Gene geç kaldınız," diye çıkıştı bana.

— Aman efendim, dedim, mümkün değil...

— Nasıl mümkün değil, dedi, işte yirmi dakika geç kaldınız...

— Aman efendim, nasıl olur? dedim.

— Belki saatiniz geri kalıyor, dedi...

— Mümkün, efendim, dedim. Derhal tamir ettiririm...

Ve hemen o akşam eve gelir gelmez duvardaki deliği muayene ettim. Meğerse delik, meçhul bir sebep dolayısıyla büyümüş... Gittim sıva aldım küçülttüm deliği...

Şimdi benim saat mükemmel işliyor.

Yalnız kışın ne yapacağımı bilmiyorum?

Şu meseleyi de bir halletsem... Geri tarafı kolay. Yoksa hani, bizim dairede işler, saatsiz de pekâlâ yürüyor... Kimsenin kimseden şikâyet ettiği yok... Tasarruf ve iktisat devrindeyiz. Evet, yaşasın tasarruf ve icat fikri, vatandaşlar!

Boş yere, bir de altın saat almak için Avrupa'ya para dökmeyelim!.. Yazın benim güneş saati gibi, tabii saatler; kışın, kum saatleri kullanalım, kardeşler. Ardımızdan atlı kovalamıyor a?..

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 19.4.1931*)

SAMİMİYET

Mihael Zoşçenko

Hani İstanbul'a zenciler gelmişti... Geçen sene mi ne?.. Hani canım, zenci opereti...

Bu zenciler, bizim misafirperverliğimizden çok memnun kalmışlardı... Umumiyetle, vaziyetimizi çok beğenmişlerdi. Hatta rejisörleri :

— Aşkolsun şu İstanbul Belediyesi'ne, demişti... Bu kadar şehir gezdik, tabii manzarası bu kadar güzel, ayışığı bu kadar parlak bir memleket daha görmedik doğrusu! Aşşkolsun İstanbul Belediyesi'ne! Aşşşkolsun...

Hâlâ, şu zencileri hatırlamadın mı be yahu! Amma ettin ha?! Canım efendim, hani her şeyimizden memnun kaldılardı da, yalnız : "Sokaklarda yürümek, biraz müşkülce, kalabalıkta boyuna insanın ayağına basıyorlar!" diye bir ufacık şikâyette bulunmuşlardı... Hatırladın mı?.. Âlâ...

Bu ayağa basmak meselesi üzerinde ben de düşündüm.. Tetkikatta bulundum.. Filhakika bizde, sokakta giderken insanın ayağına basarlar... Bu bir vakıadır!..

Fakat bu hadise, bizdeki samimiyetten gelir... Zenciler bunu böylece bilsinler!.. Bu işte hiçbir kötü maksat yoktur... Ayağına basar ve yürür... İşine gider adamcağız...

Dün bizzat ben, bir efendinin ayağını çiğnedim yolda... Cadde-i Kebir'de bir efendi gidiyor... İriyarı, aslan gibi, tertemiz giyinmiş, kunduraları pırıl pırıl...

Hızlı hızlı yürüyor da, yürüyor... Ben de onun arkasından gidiyorum... O önümde gidiyor. Aramızda bir adımlık mesafe var...

Ve, tasavvur ediniz ki, ikimiz de rahat rahat yürüyoruz.. Birbirimizin ayağını çiğnemiyoruz... Ellerimizi kollarımızı, yeldeğirmeni gibi savurmuyoruz... O yürüyor... Ben yürüyorum... Hatta birbirimize çarpmıyoruz bile... Oh... Kekâ!.. Efendi efendi, insan gibi yürüyoruz... İçimde adeta bir genişlik, bir ferahlık var...

Fakat birdenbire ne oldu, nasıl oldu, farkında değilim, yanımdan geçen bir kadına mı baktım, yoksa kırmızı külahlı belediye memuruna mı, önümde giden efendinin ayağına basıverdim... Hem de nasıl?

Adamakıllı!..

Bütün kuvvetimle... Şappadak basıverdim adamcağızın ayağına...

Yüreğim hop etti ağzıma geldi... Heyecandan, "Affedersiniz!" bile diyemedim...

Ha şimdi geriye dönecek ve suratımın orta yerine silleyi aşkedecek diye bekledim... Adamcağız ne yapsa haklıydı doğrusu... Cezama razıydım... Fakat, hiçbir şey yok...

Adamcağız, hatta arkasına dönüp bakmadı bile... Yürüyor yolunda... Efendi efendi, yürüyor...

Arkasına bile dönüp bakmıyor...

Sanki ayağı ezilen o değilmiş gibi!..

O yürüdü... Ben peşinden... Ha şimdi dönüp bana sert sert bakacak... Ha baktı... Velakin, hayır... İriyarı aslan gibi delikanlı tınmıyor bile...

Gördün mü samimiyeti?.. Gördün mü feragati?.. Ayağına değil a, kafasına bassan vız gelecek alimallah!..

Samimi milletiz, candan milletiz vesselam!..

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 26.4.1931*)

EHEMMİYETSİZ BİR VAKA

Mihael Zoşçenko

Tabii bu vaka gayet ehemmiyetsizdir. Hatta bazı kimseler bu işten hiçbir şey anlamayacaklardır.

Mesela, her zaman, yeleğinin her cebinde 25 kuruşu olabilen bazı vatandaşlar için, bu çok garip bir vakadır...

Fakat, iktisadi buhrandan fena halde müteessir olan esnaf milleti için anlatacağım sergüzeştin büyük bir ehemmiyeti vardır gibi geliyor bana!.. Ahmet Niyazi'nin derdini ancak onlar anlayabilirler...

Mesele şudur :

Ahmet Niyazi, geçen Ramazan Darülbedayi'ye bir bilet aldı. Adamcağız, çoktandır yüksek sanat mabedinden müstefit olmak istiyordu...

Oyunun başlamasından tam yirmi dakika evvel tiyatro binasında ispat-ı vücut etti. Sinek kaydı tıraş olmuştu. Yakalık, kravat takmıştı. Pantolonunu ütületmişti. Paltosunu fırçalamıştı. Bir iki tek atmıştı. Velhasıl-ı kelam, tam bir Cumhuriyet vatandaşına yakışacak bir kılık ve kıyafetteydi...

Ahmet Niyazi, aynanın karşısında kravatını düzeltti. Bileti paradi 15'inci sırada 8 numara...

Ahmet Niyazi, şapkasını, paltosunu çıkardı; göz ucuyla gardıroba baktı. Gardıropta bir kâğıt asılıydı :

(Gardırop mecburidir. 10 kuruş.)

Ahmet Niyazi'nin yüreği ağzına geldi.

"Bende 10 kuruş yok," diye düşündü. "Tıraş parası, bilet parası, iki tekin parası," diye düşündü. "Cebimde 60 para kaldı," diye düşündü... "Eğer," diye düşündü. "Paltoyla şapkayı 60 paraya almazlarsa gardıroptan, içeriye bunlarla gireceğiz," diye düşündü.

Yanaştı gardıroptaki adama :

— Kardeşim, dedi. Bozukluğum az. Şu avucumda ne varsa al da, saymadan cebine atıver...

Fakat gardıroptaki adam, aksinin biri. Paraları derhal saydı :

— Sen, dedi Ahmet Niyazi'ye, enayi mi avlıyorsun? 60 parayı al da, kafana çal! 60 paraya, dedi, 100 dirhem ekmek alınmaz yahu!..

Derhal, aralarında hır çıktı tabii. Gardıroptaki adam bağırıyordu :

— Beyime bakındı hele!.. 60 paraya paltosunu bekletecek bana!.. Babanın uşağı mı var? Çekil önümden... Yoksa kendimi tutamayacağım ha!..

Ahmet Niyazi bağırıyordu :

— Kes sesini... Asayişi ihlal ediyorsun... Mürteci misin ne?

Gardıroptaki adam bağırıyordu :

— Sen öyle, asayiş, mürteci filan diye, diyordu, benim gözümü korkutamazsın... Biz o ağızlara kayık yanaştırmayız...

Derken bu münakaşaya gardırobun öteki adamları da karıştı... 60 paraya olur mu, olmaz mı? Alınır mı, alınmaz mı? Kanuni mi, değil mi? Velhasıl, münakaşa uzayıp gidiyordu... Fakat tabii bu esnada, vakit de geçmekteydi, iki gözüm... Son müşteriler de salona girmişlerdi, efendiciğim. Birinci perde başlamıştı :

— Bir daha sefere kendin gardırop yaptırır da, sırtına yükler buraya getirirsin... Paltonu kendin asar, kendin beklersin...

Ahmet Niyazi baktı ki olacak gibi değil, derhal paltosunu, şapkasını giydi. Salonun kapısına saldırdı. Fakat içeriye bırakmadılar.

— Bırakın beni, gireyim içeri, dedi Ahmet Niyazi... İşte elimde biletim var yahu... Kesin parçasını, bırakın beni içeriye...

Fakat bırakmadılar... Halbuki içerde oyun oynuyor... Şarkılar söyleniyor, iki gözüm... Aktörler bağrışıyorlar, efendiciğim... Ahmet Niyazi'nin elinde bilet, içeriye giremiyor...

Ahmet Niyazi derhal soyundu. Paltosuyla şapkasını dertop edip koltuğunun altına sıkıştırdı. Savletti gene içeriye... Fakat, gene bırakmadılar...

— Bari hamam bohçanı da alıp öyle geleydin... dediler.

İçeride oyun oynuyor. Aktörler bağrışıyorlar. Millet alkışlıyor, antrakt oldu.

Ahmet Niyazi, artık kendinden geçmişti iki gözüm. Gardıroptaki adamın üzerine atıldı :

— Ulan, al şu 60 parayı, dedi. 10 kuruşun üstünü yarın tamamlarım. Vallah da, billah da getiririm... Sakla şu paltoyla

şapkayı... İçeriye bıraksınlar beni...

Fakat, hayır... Gardıroptaki razı olmadı. İçeride ikinci perde başladı. Derken ikinci antrakt... Derken üçüncü perde... Derken oyun bitti...

Müşteriler çıkmaya başladılar. Ortalık karmakarışık, kim kime, dum duma... Ahmet Niyazi, bu kargaşalıktan istifade ederek, şapkası başında paltosu sırtında daldı tiyatro salonundan içeri. Gitti, bomboş salonun 15'inci sırasının 8'inci iskemlesinde yerini buldu. Ve oturdu... Lök gibi oturdu, iki gözüm... Lambalar söndü, o oturdu... Hademeler ortalığı süpürmeye geldiler, o oturdu... Onu zorla kaldırmak istediler, o oturdu... Bağırdı, çağırdı, oturdu sabaha kadar, kapalı perdenin karşısında, bu büyük sanat mabedinin içinde, gözünü kırpmadan oturdu da, efendiciğim, oturdu.

(*Ben / Yeni Gün gazetesi, 27.4.1931*)

Müstefit : yararlanan; *İspat-ı vücut* : varlığını kanıtlama, orada bulunma; *Velhasıl-ı kelam* : sözün kısası; *Savl* : saldırma, atılma.

MÜHİM BİR KEŞİF

Bu sabah acayip bir adamın ziyaretini kabul ettim. Bu bir mucittir. Adam, odadan içeri bir fırtına gibi girdi :

— Bonjur, dedi. Nasılsınız?

— İçgüveyisinden hallice, dedim. Ya siz nasılsınız?

— Beni tanıyor musunuz?

— Hayır, katiyen...

— Ya!.. Tabii şimdi sakal bıraktım. Hem, esasen, beni evvelce de görmemişsinizdir...

Sakallı adama sebeb-i ziyaretini sordum. Büyük bir gururla :

— Ben muhteriyim, mucidim, dedi.

— Zaten tahmin etmiştim, dedim.

— Size gelişimin sebebi, zeki bir delikanlı olduğunuzu bildiğimdendir. Yeryüzünde beni anlayacak yegâne adam sizsiniz.

Tevazuyla başımı eğerek teşekkür ettim. Sakallı mucit bir müddet sustu. Sonra birdenbire sordu :

— Yakılmayı mı, yoksa çürümeyi mi tercih edersiniz?

— Affedersiniz, dedim. Çürümek mi?

— Yoksa yakılmak mı?.. Cevap veriniz...

— Vallahi efendim, dedim. Çürümek fikri, öyle cazip bir şey değil. Yakılmaya gelince, şimdilik, bu iş için, içimde gayr-i kabil-i mukavemet bir arzu duymuyorum doğrusu...

— Size şimdiyi soran yok. Mesele öldükten sonradır.

— Vallahi öldükten sonra da, dedim, ne halt ederlerse etsinler beni...

— Yoook, dedi. Öldükten sonra da mezarda kurtlar tarafından kemirilerek çürümek hoş bir şey değildir... Yakılmaya gelince : Ölüleri yakmak usulünü, şairane bulmuyorum.

— O halde?

— O haldesi, dedi. Ben yepyeni bir usul keşfettim. Bu usulle insanlar, öldükten sonra ne çürüyecekler, ne de yakılacaklar, fakat

havalanacaklardır.

— Fena değil...

— Alay etmeyiniz.

— Estağfurullah efendimiz. Sizi temin ederim ki...

— Bu lafları bırakalım. Farzediniz ki, siz öldünüz. Sizin naaşınızı bana getirdiler. Ben bu naaşı fırınlarımın içine koyuyorum.

— Demek ki fırında yakacaksınız?

— Hayır yakmayacağım, kızartmayacağım, ızgara yapmayacağım. Naaşınızı kurutacağım, anladınız mı? Ku-ru-ta-ca-ğım. Bu işi yapmak için vücudunuzdaki suyu tebahhur ettirmek kâfidir. Vücud-ı beşerde ne nisbette su olduğunu biliyor musunuz?

— İtiraf ederim ki...

— Âlâ... Vücud-ı beşerde yüzde 80 nisbetinde su vardır.

— Bu kadar çok mu?..

— Evet... Mesela bir kahraman telakki ettiğiniz Napolyon.

— Fakat ben Napolyon'u...

— Sözümü kesmeyiniz. Bir kahraman telakki ettiğiniz Napolyon, 82 kilo ağırlığındaydı. Demek ki, bunun 65 kilosu suydu... Binaenaleyh, 82 defa "Yaşasın imparator!" diye bağırdığınız zaman, 62 defasını ma-ı mukattar için haykırıyorsunuz. Evli misiniz?..

— Şimdilik hayır...

— Metresiniz var mı?..

— Metresim yok ama, küçük bir sevgilim var...

— Kaç kilodur?

— Tartmadım ama, takriben elli kilo...

— Demek oluyor ki, aşkınızın mülhimesi, takriben kırk kilo suyu ihtiva ediyor. Aşağı yukarı 80 maşrapa su...

Sustuk. Sakallı mucit, sözüne devam etti :

— Gelelim bahsimize. Şimdi ben, ölünün vücudunu tamamıyla kuruttuktan sonra onu, asit azotiğin içine batırıyorum. Bu suretle bu naaş bir nevi barutlu pamuk, dinamit gibi bir şey oluyor. Bir de kibrit çaktım mı, Fıfffff! Havalandı gitti... Sonra, naaştan muhtelif terkipler vasıtasıyla rengârenk havai fişekler, çarkıfelekler filan da yapmak mümkündür. Mesela, muhalefet liderleri havai fişek, gazeteciler çarkı-felek olmak için, çok müsaittirler.

Sakallı mucit, daha bir iki saat keşfiyatı hakkında söz söyledi.

Ve anladım ki, birçok bildiklerin vücudundan, ölümlerinden sonra, ancak bir kibrit başı yapmak mümkündür...

(*Tercüme eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 10.5.1931*)

Muhteri : benzeri görülmemiş bir şey icat eden; *Mucit* : icat eden, yeni bir şey meydana getiren; *Gayr-i kabil-i mukavemet* : dayanılması mümkün olmayan; *Tebahhur* : buharlaşma; *Vücud-ı Beşer* : insan vücudu; *Ma-ı mukattar* : arı su, damıtık su; *Mülhime* : ilham eden.

GÜNEŞ GÜLÜ

Sumatra Adası'na bordaladığımız zaman, o ana kadar bir tek kelime söylememiş olan, Ahmet Nuri'nin çeneleri açıldı. Ve adayı göstererek :

— İşte, dedi, burada beni bir boğa yılanı yutmuştu.

— Ya, dedik hep bir ağızdan. Yılan seni yuttuğu zaman neler hissettin?

Ahmet Nuri hiç ciddiyetini bozmadan :

— Tıpkı bir tünelde seyahat eder gibi oldum. Yalnız biraz darca bir tünelde ve çok süratli bir seyahat, diye cevap verdi...

Sustuk. Melike-i Derya yatının güvertesinde toplanmış altı arkadaştık... Bu denizlere, kuvvetli intibalar toplayıp roman, hikâye ve şiir şeklinde bunları tespit etmek için gelmiştik. Yatın sahibi Faruki isminde Mısırlı genç ve çok zengin bir muharrirdi.

Sumatra'yı geçerken Batavia Adası'nın limanına girdiğimiz zaman herkes derhal karaya çıktı. Gemide yalnız Faruki ile ben kalmıştık. Güvertede hasır iskemlelere karşılıklı kurulmuştuk. Faruki mağmum ve düşünceli görünüyordu.

— Niçin sahile çıkmadınız, dostum? diye sordum.

Bu sual, Faruki'yi titretti. Derin bir nefes aldı. Ve dedi ki :

— Artık tahammül edemiyorum. Mutlaka başımdan geçen bu sergüzeşti birisine söylemek ihtiyacındayım. Dinleyin beni... Bundan on sene evveldi. Gene bu adaya, Fransalı bir nebatat âlimi ile beraber gelmiştim. O zamanlar, nebatata merakım vardı. Bir iki sene sonra, dostum ve hocam nebatat âlimi kızını bana vererek vefat etti. Bir müddet sonra karım da öldü ve kaynanamla, yani karımın anası, hocam nebatat âliminin zevcesiyle baş başa kaldım. Kaynanamın ölmeye niyeti yoktu. Mısır'da oturuyordu. Ve her gün kafamın etini yiyordu. Ben nebatat merakında berdevamdım. Bilhassa, sinekkapan fasilesinden muazzam bir çiçeğim vardı ki, sabahtan akşama kadar onunla meşgul oluyordum. Bu çiçek, bir beygir gibi akıllıydı. Her şeyi anlıyordu. Bir öküz gibi iştahlıydı. Kocaman sinekleri bir kapıp yutuşu vardı ki, insanı hayrette bırakırdı. Bu çiçeğime "Güneşin Gülü" diye isim taktım. İlkönceleri kapanan yaprakları yalnız sinekleri avlıyordu. Ben büyük bir

sabırla ona fareleri ve sıçanları tutmasını öğrettim. Çiçek bir kedi gibi mahirdi.

Bu ilmi meşgalem devam ededursun, öbür taraftan kaynanamla beraber yaşamak tahammülsüz olmuştu artık... Mısır'dan kovamıyordum. "Buradan defol git memleketine!" diyemiyordum. Buna nezaketim ve şarklılara mahsus misafirperverliğim maniydi. Onu öldürmüyordum. Bu mendebur kocakarıyı gebertmekten beni men eden şey, polislere karşı olan hürmet-i mahsusamdı. Ne halt edeceğimi şaşırıp kalmıştım. Nihayet, bir gece yatağımda yatarken, gece kandilinin içindeki fitil gibi kafamın içinde bir fikir parladı. Ertesi günü kayınvaldemin isim günüydü. Derhal mükemmel bir tıraş oldum. Doğru bahçedeki limonluğa gittim. Ve Güneşin Gülü'nü saksısından büyük bir itina ile tutarak kaynanama getirdim. Ve bu benden başka hiç kimseyi tanımayan kocaman çiçeği kocakarıya takdim ettim.

Kaynanam sırıttı : "Demek bugün benim isim günüm olduğunu hatırladınız?" dedi. "Evet, efendim," dedim. "Bahçemin en güzel çiçeğini size takdim ediyorum. Bu çiçeğin bilhassa kokusu harikuladedir."

Bizim kayınvalde çiçeği koklamak için derhal burnunu uzattı. Çiçeğin yaprakları derhal açıldı. Ve kocakarının burnunu yakalayıp onu bir macun gibi çekiştirip uzatarak çiğnemeye başladılar. Kocakarının feryatlarına rağmen burnu, sonra başı, sonra omuzları, vücudu ve en nihayet ayakları nebatın yaprakları arasında ağır ağır kayboldu.

Faruki birdenbire sustu... Büyük bir heyecan ve vicdan azabı içinde olduğu belliydi.

— Çiçeğiniz, kayınvaldenizi yedikten sonra ne oldu?

— Ne olacak? Zavallı çiçeğim "Bana bu oyunu oynayacak mıydın?" demek ister gibi hazin hazin yüzüme baktı. Ve belediye tarafından zehirlenmiş bir köpek yavrusu gibi derhal kıvranarak sarardı soldu, kurudu...

— Zavallı Güneşin Gülü, dedim. Biçare çiçek. Siz hakikaten böyle kıymettar bir nebatı mahvetmekle hayatınızın sonuna kadar vicdan azabı çekseniz revadır...

(*Tercüme eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 11.5.1931*)

Melike-i Derya : deniz kraliçesi; *Mağmum* : gamlı, tasalı; *Hürmet-i mahsusa* : özel saygı; *Reva* : layık, uygun.

HİTABET KUVVETİ

Mihael Zoşçenko

Mesele, o kadar karışık filan değildi doğrusu... İş, apaşikârdı, can sıkıcıydı...

Mürcim, cürmünü itiraf etmişti.

Evet, filhakika eve girmiş, kocakarıyı öldüresiye boğmuş, iki takım elbise, bakır bir tencere ve bu neviden öteberi aşırmıştı.

Mahkeme sarmıyordu beni. Salondan dışarıya çıkmak istedim. Fakat kalabalıktı, kımıldanamıyordum. Üstüne üstlük yanı başımda ayakta duran, kır bıyıklı, dazlak kafalı bir herif, her kımıldanışta suratıma aksi aksi bakıyordu.

Can sıkıntısından maznunu dikiz etmeye başladım. Kımıldamadan oturuyordu. Gözü karşı köşeye takılıp kalmıştı.

— Acaba ne kadar verecekler? dedim.

— Çok bir şey değil, dedi yanımdaki ihtiyar. Olsa olsa dört buçuk sene verirler ona...

— Nereden anladın?

— Ben anlamadım, ceza kanunu böyle...

Müddeiumumi ayağa kalktı.

Yürekten, canı gönülden söz söylüyordu. Lafları, yıldırım gibi, maznunun kafasına düşüyordu sanki.

Çoktandır böyle mükemmel bir nutuk dinlememiştim doğrusu... Samiinde ses sada kesilmişti... Heyet-i hâkime büyük bir dikkatle dinliyor.

Maznuna baktım. Dar bir alın. Basık bir kafatası... Vahşi bakışlar... Hakikaten bu herif eşkiyanın biriydi. Müddeiumumiye öyle derin bir korkuyla bakıyordu ki!..

— Müddeiumumi de amma söylüyor ha, dedim. Ne dersin? Bu gidişle, maznunu ipe çekecekler galiba... Temyiz de bir tasdik ederse...

— Laf!.. Bu işin cezası, en fazla dört buçuk senedir.

Müddeiumumi sustu, yerine oturdu. Kısa bir zaman geçti. Avukat söze başladı.

Bu avukat genç bir adamdı. Fakat herifte öyle bir istidat vardı

ki, deme gitsin... Böyle bir belagate, böyle bir hitabet kuvvetine rastlamamıştım doğrusu... Bir söz söylüyordu, bir müdafaa ediyordu, can dayanmaz hani...

Samiin heyecan içindeydi... Kadınlar göğüs geçiriyorlardı. Bizzat reis bey, sinirli sinirli parmaklarını oynatıyordu. Maznun, hayran hayran avukatının suratına bakmaktaydı.

Avukat, mücrimin cürmünü inkâra sapmadı. Hayır... Olan olmuştu. Fakat, hayatı biraz daha derinden tetkik etmek, hayatı örten perde-i esrarı kaldırıp arkasına bakmak icap etmez miydi? Evet, o bu cürmü ika etmişti. Hiç olmazsa bir defa, onun saf, temiz çehresine hüsnüniyetle bakılsa, mesele başka bir veçhe kesbetmiş olurdu...

Tekrar mücrime baktım. Hakikaten herifin yüzünden ne safiyet akıyordu. Alın, basbayağı alın... Öyle pek dar filan değil... Kafatası da basık gözükmüyor pek... Basbayağı kafatası... Hani insan, böyle bir kafatasıyla, bir kocakarıyı boğmaya teşebbüs etmenin pek de mümkün olmayacağını zannediyor...

— Herifçioğlunu beraat ettirecekler, dedim. Beraat olmasa da tecil muhakkak gibi geliyor bana... Avukat yaman...

— Laf!.. dedi yanımdaki ihtiyar... Bu işin kıymeti dört buçuk senedir...

Heyet-i hâkime müzakereye çekildi. Ahali koridorlarda münakaşaya başladı. Kimisi beraat, kimisi tecilli altı ay diyordu... Fakat kır bıyıklı, dazlak kafalı ihtiyar :

— Laf!.. diye ısrar ediyordu. Dört buçuk sene...

Uzun bir müzakereden sonra heyet-i hâkime salona döndü. Karar okundu : Dört buçuk sene...

Jandarmalar maznunu götürdüler, ahali dağıldı... Koridorda yanıma bizim ihtiyar geldi. Gözlerini kırpıştırarak :

— Ben demedim miydi? dedi.

Bu bunak, hitabet kuvvetine pek inanmıyor... Ben onunla hemfikir değilim... Bir insan hakkında uzun ve tafsilatlı söz söylemek, benim hoşuma gider... Bu suretle, o insan hakkında, daha az yanlış kanaatler beslemek ihtimali vardır hiç olmazsa...

(*İktibas eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 22.5.1931*)

Mücrim : suçlu; *Cürüm* : suç; *Samiin* : dinleyiciler; *Belagat* : diyeceğini süslü sözlerle anlatma; *Perde-i esrar* : gizler, bilinmeyen şeyler perdesi; *İka* : yapma; *Veçhe* : yüz, yan, taraf; *Kesbetmek* : kazanmak.

MEDENİYET İCABI

Mihael Zoşçenko

Cumaları, alelekser, Florya'ya giderim. Oranın plajı çok iyiymiş derler. Kum, deniz, güneş filan.. Bronşite iyi geliyormuş bunlar. Doktorların kanaat-i şahsiyeleri bu merkezde. Ben farkında değilim... Zannetmiyorum...

Asıl mesele, Florya'ya gitmek bir beladır. Şimendiferde ahali kum gibi... Nefes almak mümkün değil... Müsaade almadan insanın dizine oturuyorlar... Tepedeki ağlara çıkın, sepet filan istif ediyorlar... Hani, bronşitten vazgeçtim, insanın kafası kırılabilir alimallah...

Geçen cuma, Yedikule'den, vagona bir herif bindi. Halbuki vagon tıklım tıklımdı. Ama herif aldırmadı, girdi içeri işte... Şöyle orta halli bir adam. Bıyıkları var... Herifin yanında bir de kocakarı. Kocakarının ellerinde iki çıkın, koskocaman, bir de dağ gibi sepet...

Doğrusunu isterseniz, vagona ilkönce giren bu çıkınlı sepetli kocakarıydı ya! Bıyıklı herif onun peşinden geliyordu.

Demek oluyor ki, kocakarı, sepetleriyle ahalinin arasından yol açarak önden yürüyor. Bıyıklı herif arkasından. Kocakarıya emirler veriyor :

— Sepeti doğru tut!.. diye bağırıyor. İçindekileri dökeceksin... Şu raf gibi, tepede sallanan ağa yerleştir yahu... Hay aksi şeytan, sen de bir iş beceremezsin... Bohçayı muvakkaten efendilerin dizlerine bırakıver. Canım, olmazsa, başlarının üstüne... Dur, geliyorum işte... Hay Allah müstahakını versin!..

Ahali, bu herife fena içerlemeye başladı... Yani adeta yirminci asr-ı medenide olduğumuzu unutuyor herifçioğlu... Bir ihtiyar kadına karşı reva görülen bu zalimane muameleye yürek mi dayanır?

Yolculardan bazıları, açıktan açığa, şikâyete başladılar...

— Bu doğrudan doğruya, en basit insani kaideleri ihlal etmek demektir...

— Böyle, zavallı ihtiyar bir hizmetçi kadını, bu suretle,

zalimane istismar etmek, kullanmak, Ben Amar Sirki'nin bile hayvanlarına karşı reva görmeyeceği muamelelerdendir...

— Sonra, efendim, sepetlerini de, insanın başına koyduracak nerdeyse...

Birdenbire, en sinirli yolculardan birisi, herife, yani bıyıklıya yanaştı, yakasına yapıştı :

— Bu, dedi, senin yaptığın kepazeliktir... Vahşettir... İcabat-ı medeniyeye münafi ve mugayirdir. Ahalinin gözü önünde, ihtiyar bir kadıncağıza bu muameleyi yapmak, böyle kumanda etmek cinayettir... İhtiyarlığa hürmet etmesini öğrenelim, efendiler.

Sinirli yolcu böyle bağırarak bıyıklı herifin yakasına yapışır yapışmaz, seninkisi itiraza başladı :

— Müsaade buyurun, efendim, dedi... Belki bu işte hiçbir vahşet filan yoktur. Belki icabat-ı medeniyeye mugayir hareket etmiyorum. Kimseye kumanda ettiğim filan da yok... Belki bu benim hizmetçim değildir... Belki annemdir. Annemle Florya'ya gidiyoruz belki... Artık atıp tutmanıza bir nihayet verseniz iyi edersiniz sanırım...

Ahali arasında fısıltılar tısss... Öyle ya, baksanıza kadın herifin annesiymiş.. Aile meselelerine müdahaleye kimsenin hakkı yoktur. Aile mukaddestir... Hiç kimse harim-i aileye nüfuz edemez...

Tabii yolcuların en sinirlisi, çabuk teskin olmadı. Fakat en sonra teslim oldu :

— Hay aksi şeytan, diyordu. Kocakarının boynunda ilan yok ya annesidir, diye... Anası mı, babası mı, nerden bileyim? İnsan hiç olmazsa içeri girince ahaliye haber verir.

Bıyıklı herife döndü :

— Ama gene affedersiniz... dedi... Biz bu hanımın hakiki valdeniz olduğunu bilmiyorduk... Biz onu hizmetçiniz filan sanmıştık... Affedersiniz...

Ta, Florya'ya kadar, bıyıklı herif küskün küskün oturdu. Halkın ailevi mesâiline müdahalesini bir türlü affedemiyordu :

— Bu, diye söyleniyordu, ne diyeyim bilmem ki... İnsana nefes aldırmıyorlar. Hemen yakasına yapışıyorlar... İnsanın her şeyine burnunu sokuyorlar. Valde hanım ayağını sepetin üstüne koy... Malum ya aşırıverirler sonra... Hay Allahım, ne günlere kaldık!.. Valdeciğim, bohça düşecek tutuver... Hey gidi hey, insana akıl öğretmeye kalkıyorlar... Aile işlerine karışıyorlar... Belki ben

Avrupa görmüşüm. Medeniyetin ne olduğunu bilirim... Belki ben...

Yolcular hiç ses çıkarmadan, göz ucuyla, bu kalbinden kırılmış zavallıya bakıyorlardı...

(*Tercüme ve tatbik eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 27.5.1931*)

Kanaat-i şahsiye : kişisel kanı; *Reva :* layık, uygun; *İcabat-ı medeniye :* uygarlık gerekleri; *Münafi :* karşıt uyuşmaz; *Mugayir* : aykırı; *Harim-i aile* : ailenin dışa kapalı yeri, harem; *Mesâil* : sorunlar.

AYŞE'NİN MARİFETİ
Mihael Zoşçenko

Bizim mahalleden Şinasi Bey biraderimiz, kızına pabuç almaya gitti. Şinasi Beyin kızı, şeytan çekici gibi bir şeydir. Sekiz yaşındadır. Hani büyüdüğü vakit mutlaka kadınlar birliğine girecektir. Ve tabii o zaman, yaşını başını almış olacak olan bugünkü heyet-i idareye etmediğini bırakmayacaktır.

İşte Şinasi Efendi böyle bir afacan olan kızıyla beraber, pabuç almaya gitti. Ama, doğrusunu isterseniz, memur maaşlarında tenkisat laflarının dönüp dolaştığı bu zamanda, kızına pabuç almaya niyeti yoktu. Öyle laf olsun diye, kızı Ayşe'yi oyalamak için çarşıya gitti.

Kızıyla birlikte mağazalardan birine girdi.

— Küçüğe, beyaz, altı lastik bir iskarpin getirin, diye emretti.

İskarpin geldi. Çocuğun ayağına giydirdiler bir tekini. Tıpatıp. Mal da iyi. Her şey mükemmel. Yalnız fiyat tuzluca. Tasarruf devrine yaraşmayacak bir derecede.

Tabii, Şinasi Efendi mağazadan çıktı. Küçük Ayşe'nin feryad ü figanını teskin için başka bir dükkâna girdi. Burada da her şey iyi. Fakat fiyat meselesi uymadı. Ayşe yine feryat etti. Şinasi Efendi başka bir mağazaya girdi. Oradan da, iskarpin alınmadan çıkıldı. Derken efendim, bu minval üzre birçok dükkânlara girildi çıkıldı. Hepsinde pabuçlar Ayşe'nin ayağına tıpatıp gelmişti. Hepsinde mal mükemmeldi. Fakat hepsinde de fiyat meselesi sarpa sarmıştı. Ayşe, şöyle bir on on beş defa zırladı. Sustu. Zırladı...

Nihayet dükkânların kapanma zamanı gelirken, Şinasi Efendiyle kızı sekiz yaşındaki Ayşe bir mağazaya daha girdiler. Beyaz iskarpin çıktı. Ayşe'nin ayağına uydu. Ayşe sağ ayağındaki pabuçla yer aynasının karşısında hoplamaya başladı.

Fiyat yine hadden aşırı idi. Üç lira istiyorlardı. Şinasi Efendi çarnaçar pazarlığa girişti. Bir buçuk lira verdi. Mağaza sahibi :

Akşam pazarı iki liraya bırakırım, dedi.

Bir buçuk, iki derken, Ayşe sağ ayağındaki tek iskarpinle, mağazanın kapısından dışarı sıvışıverdi. Başladı alabildiğine sokak-

ta koşmaya...

Bu halin derhal farkına varan Şinasi Efendi, çocuğunun arkasından yetişmek için dışarı fırlamak istedi. Fakat dükkân sahibi, tezgâhtarlar, adamcağızın yakasına yapıştılar :

— İlkevvela, dediler, iskarpinin parasını verirsiniz, dediler, ondan sonra dışarı çıkarsınız, dediler...

Şinasi Efendi biraz beklemeleri için ricaya başladı :

— Durun biraz Allahaşkına, dedi. Belki çocuk şimdi geriye gelir, dedi. Nafile, bu iskarpini iki liraya almam, dedi. Biraz bekleyin. Çocuk belki dışarda, sokaklarda koşar oynar, sonra gerisin geriye gelir, dedi.

Fakat Ayşe gelmedi.

Ne çare! Şinasi Efendi papelleri bayıldı. Papucun sol tekini sardırdı, aldı. Eve döndü.

Ayşe çoktan eve gelmişti.

Şinasi Efendi, Ayşe'ye çıkışayım derken, çocuğu tek başına sokaklara bıraktığından dolayı, karısından bir temiz papara yedi.

Şimdi, zavallı adamcağız, bir yandan memur maaşlarının azaltılacağını, bir yandan da, sekiz yaşında böyle marifetler yapan ensal-i âtiyyenin, istikbalde ne haltlar karıştırmayacağını düşünmekle meşguldür...

(İktibas eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 12.6.1931)

Tenkisat : indirmeler; *Feryad ü figan* : bağırma ve inleme; *Minval* : davranış, usul; *Hadd* : sınır, derece; *Nafile* : yararsız, boşuna; *Ensal-i âtiyye* : gelecek kuşaklar; *İstikbal* : gelecek.

AMELİYAT

Mihael Zoşçenko

Bu küçük, can sıkıcı sergüzeşt, bizim Mustafa Hayrettin'in başından geçti. Küçücük bir sergüzeşt amma, gel gelelim adamcağızı az daha kesiyorlardı... Ameliyat esnasında...

Doğrusunu istersen, asılıp kesilmek mevzubahis değildi... Hiç de mevzubahis değildi... Hem Mustafa Hayrettin, kendisini öyle kesilip doğranmaya pek de bırakmaz... Yani o kadar enayi filan değildir. Fakat gel gelelim başından fena bir iştir geçti işte...

Efendim, Mustafa'nın gözü ağrıyordu. Sağ gözünün kapağı şişmeye başladı. Üç sene içinde işbu şiş, bir ceviz büyüklüğünde oldu.

Tabii, hastalık kendi kendine geçmeyince, bizimki hastaneye müracaat etti. Karşısına orada bir doktor hanım kız çıktı. Şöyle, bir yakışıklı, cana yakın bir şey...

Mustafa Hayrettin'e doktor hanım kız der ki :

— İsterseniz şişi keselim. İsterseniz böyle geziniz. Nasıl isterseniz. Doktorlukta tam demokrasi var. Gönlünüz neyi isterse öyle yapabilirsiniz. Bu hastalık insanı öldürmez. Bazı erkekler, şıklığa o kadar meraklı değildirler. Gözleri önünde daima böyle bir torba görmeye aldırmazlar. Nasıl isterseniz.

Fakat bizim Hayrettin, şıklığa pek meraklıdır. Binaenaleyh ameliyata karar verir.

Doktor hanım kız, ertesi günü gelmesini söyler.

Ertesi günü, Hayrettin, ameliyat olmak üzere hastaneye gitmeden evvel düşünmeye başlar :

"Ameliyat," der kendi kendine, "gözden ama, hariçten, yani dahilden değil ama, doktorluk karışık bir iştir. İnsana gömleğini çıkar filan diye emrederler. İyisi mi, yeni bir iç fanilası satın almalı. Şöyle bir temiz bir şey..."

Bilhassa, efendime söyleyeyim, doktor hanım kızın yakışıklı olması da işi karıştırır tabii. Hayrettin gider, yepyeni bir iç fanilası alır. Yani, doktor hanıma, "Dışardan kıyafetimiz pek de Çarliston

değildir ama, iç fanilamız tertemizdir," demeye getirmek ister.

İç faniladan sonra, bir de sinek kaydı tıraş olur seninkisi. Saçlarını da taratır berbere. İşler tamam olduktan sonra, koşar hastaneye.

Doktor hanım kız karşılar bizimkini :

— İşte şurası ameliyat masası, diye gösterir. Şunlar neşterler. Şu da gözünüzdeki şiş. Şimdi, iki üç dakikada gözünüzden şişi alacağım. Kunduralarınızı çıkarınız. Ve masaya yatınız...

Hayrettin şöyle bir sarsılır gibi olur.

"Bu ne iştir?" diye düşünür kendi kendine. "Pabuçları çıkarmak hesapta yoktu. Gördün mü baş belasını. Bizim çoraplar hiç de bakılacak şeyler değildir. Hatta berbat şeylerdir. Benim çoraplar," diye düşünür.

Ve başlar Mustafa Hayrettin, çoraplarının nevakısını örtbas etmek için ceketini, frenk gömleğini çıkarmaya. Ve böylelikle iç fanilasını göstermek için teşebbüsata girişmeye.

Doktor hanım der ki :

— Ceketinizi, gömleğinizi giyiniz. Burası otel değil. Yalnız kunduralarınızı çıkarınız.

Hayrettin ceketini, gömleğini giyer. Pabuçlara asılır ve :

— Doğrusu isterseniz, doktor hanım, der, kunduraları çıkarmak lazım geldiğini bilmiyordum. Göz hastalığı yukarı kısımlarda. Bilmiyordum doğrusu... Binaenaleyh, doktor hanım, der, yalnız iç fanilamı değiştirdim, der. Geri tarafına el sürmedim. Rica ederim, çoraplarıma filan pek bakmayınız, der...

Doktor hanım, hiç de nezaketinden beklenmeyen bir hararetle :

— Haydi fazla söz istemez. Vakit nakittir! diyerekten, bizimkinin lafını boğazına tıkayıverir. Ve için için gülmeye başlar...

Bir taraftan Hayrettin'in gözündeki şişi keser, bir taraftan da gülmeyi bırakmaz. Çoraplara baktıkça gülmesi artar. Gülmekten elleri titrer adeta.

Halbuki, pekâlâ, elleri titrerken zavallı Mustafa Hayrettin'in gözünü berbat edebilirdi.

Hiç hastalara karşı böyle bir muamelede bulunmak, böyle ameliyat esnasında kahkahalarla gülmek doğru mudur?

Filhakika, şimdi Hayrettin'in gözündeki şiş ameliyat edildi.

Herifin bir şeyciği kalmadı ama, gene gazetelerin halk sütununa, belediyeden bir şikâyet mektubu gönderecek. Hastanelerden mesul olan belediye değil midir hele? Oğlanın hakkı var doğrusu...

(*Tercüme eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 19.6.1931*)

Nevakıs : eksikler.

SERENAT
Mihael Zoşçenko

İşte gene mevzunun fıkralığı dolayısıyla af dilemek icap ediyor. Mevzu, filhakika gene günün meseleleriyle alakadar değildir.

Hatta buraya belediye işlerini, dünyadaki buğday buhranını bile sokamayacağız. Ne yapalım? Bu seferlik de böyle olsun.

İki insan kavgaya tutuştu ve kuvvetsiz olanı, yani tamamıyla sıskası, kuvvetlisinin hakkından geldi.

İnsan adeta inanamıyor. Yani, nasıl olur da, efendim, bu sıska delikanlı bütün hikmet ve kimya kanunlarını altüst edebilir. Bunun için ilahi bir kuvvetten yardım mı gördü? Yoksa başka bir şey mi var?

Hayır! Şahsiyet meselesi. Şahsiyeti kuvvetli idi. Yahut, daha Türkçesi : Babayiğitliği. Ve o, bunun sayesinde düşmanına pes dedirtti.

İki insan kavga ettiler, demiştim. Sporcu Hasan Rahmi. Şöyle iri yarı matruş kafalı bir erkek. Ötekisine gelince, oldukça okuyup yazması olan, şiire meraklı bir çocukcağız. Sıska mı sıska, çelimsiz mi çelimsiz.

Ve işte bunlar kavga ettiler.

Yalnız, şunu söyleyeyim ki, ikisi de siyasetle uğraşmazdı. Aralarında hiçbir fikri ihtilaf yoktu. İkisi de aynı mahallede oturuyorlardı. Onlar sadece, kaba kaba söyleyelim, aralarında bir kadını pay edemediler. Yirminci asr-ı medenide bir kadını paylaşamadılar! Hani, insanın inanamayacağı geliyor.

Zehra fena bir kız değildi. Ağzı burnu, gözü kaşı yerinde. Fakat, öyle fevkalbeşer bir hassa tezahür etmiyordu onda.

Ama sporcu Hasan Rahmi kıza tutulmuştu. Yirminci asr-ı medenide!!! Kız, ilkönceleri ona biraz yüz verdi, sonra, şiir meraklısı, sıska delikanlı Nuri'ye döndü. Belki, Nuri'nin daha hoşsohbet olmasından, belki de başka ruhi bir sebepten. Fakat, Zehra, hakikaten, Nuri'ye yanaştı.

Ama, doğrusunu isterseniz, Nuri bu saadetinden memnun değildi öyle. Çünkü, görüyordu ki, rakibi dehşetlidir, korkunçtur. Gene aldırmamaya çalışıyordu, sevgilisi koltuğunun altında, şuraya buraya gidebiliyordu gene.

Ama, tabii sporcu onları rahat bırakmıyordu. Boyuna, Nuri'nin peşinde, arkasında, söz atıyor, alay ediyor, basıyordu küfrü.

Bir gün Nuri, Zehra'yı evine götürürken, köşe başında arkadaşlarıyla beraber duran Hasan Rahmi'nin önünden geçti. Sporcu, şiir meraklısının arkasından bağırdı :

— Çocuklar, şuna bakın, üçüncü derecede verem, teres! Yanındaki küçük hanıma da hastalığını geçirecek.

Nuri, kızı evine kadar götürdü, geriye döndü. Köşe başında duranların yanına yaklaştı ve Hasan Rahmi'nin suratına bir tokat aşketti. Sporcu, tabii bu edepsizliğe hiddetlendi, o da bir sille aşketti Nuri'ye. Nuri yere yuvarlandı. Sporcu onun üstüne eğildi, bir temiz patakladı.

Köşe başında duran öteki sporcular Nuri'yi arkadaşlarının elinden kurtardılar. Üstünü başını temizlediler, evine getirdiler.

Bizimki biraz dinlendi. Gece biraz hava almaya çıktı. Dönerken Hasan Rahmi'ye rastgeldi. Hızlı hızlı yürüdü, karnına bir yumruk attı.

Fakat, bu sefer etrafta kurtarıcı kimse olmadığı için, Hasan Rahmi, onu bir temiz ıslattı. Çocukcağızı, bekçi, sırtına yüklenerek evine götürdü.

Aradan bir buçuk hafta kadar geçti. Nuri iyileşti, sokağa çıktı. Yokuşun başında sporcuyla burun buruna geldiler. Hasan Rahmi başını çevirdi. Fakat Nuri gitti boş böğrüne bir yumruk aşketti.

Tabii, Hasan Rahmi kızdı gene, Nuri'yi yere yuvarladı gene, eşek sudan gelinceye kadar dövdü.

Bu sefer, bizim şiire meraklı delikanlı, tam iki ay yattı. Penceresinin önünde oturuyor. Akşamları, sabahları sokaktan geçen Hasan Rahmi'ye bakıyordu. Hasan Rahmi adeta ürkek olmuştu. Arkadan bir ayak sesi işitse, biri gelip de ansızın bir yumruk aşkedecekmiş gibi, başını birdenbire geriye çeviriyordu.

Nuri iyileşti, sokağa çıktı, iki hafta içinde iki defa daha, sporcuya taarruz etti, ikisinde de karşılığını aldı. Üçüncü hafta, üçüncü defa, son defa gene attı yumruğu, fakat, bu sefer sporcu mukabele etmedi.

Yalnız şöyle böğrünü ovuşturdu :

— Pes, dedi. Nuri Bey, pes. İnsaf edin artık, tahammülüm kalmadı. Kolumu kımıldatacak halim yok. Pes!..

İriyarı sporcu, çelimsiz sıska Nuri'nin karşısında böylelikle pes, dedi. Ve ikisi de, o günden itibaren dehşetli ahbap oldular.

Mesele kapandı.

Kuvvet kuvvettir, ama, kuvvetten de kuvvetli bir şey vardır.

(*İktibas eden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 8.8.1931*)

Fevkalbeşer : insan üstü

MÜZAYEDE

On üç yaşındaydım. Yaz tatilimi büyük amcamın yanında geçirmiştim. Ömrümün sonuna kadar bu üç ayın sıkıntılı, berbat pazar günlerini unutmam mümkün değildir.

Romatizmalı büyük amcam, beni her pazar, demokratların mitinglerine götürürdü.

Bu Allahın belası mitingler, Sanayi Mektebi'nin salonunda yapılırdı. Makroz isminde bir herif, her Allahın pazarı, burada, demokrasinin istikbali hakkında nutuklar söylerdi.

Makroz, mükemmel bir mesleğinde muvaffak olmamış politikacı tipiydi. İntihabat mücadelelerinde boyuna yenilmişti. Sivri sakallı, silik profilli, eskimiş para çantasına benzeyen yumuşak kıkırdaklı kulaklarıyla, o, hâlâ gözümün önündedir.

Bu adamı dinlemek için, beni her pazar Sanayi Mektebi'nin salonuna zorla sürükleyen amcama dehşetli kızardım.

Fakat, işin asıl garip tarafı, amcamın, Makroz söze başlar başlamaz, rahat koltuğunda uyuyuvermesi idi. Amcam, ancak Makroz'un nutku alkışlarla bitince, alkış gürültüsünden uyanırdı. Biraz evvel yediği öğle yemeğini hazmetmek için, amcamın neden dolayı bu berbat nutukları dinlemeye lüzum gördüğünü anlamıyordum, doğrusu.

Bir gün, mitingin sonunda, Makroz'un benimle görüşmek istediğini söylediler. Şaşırmıştım. Sıkılgan bir vaziyette, Makroz'un yanına gittim. Hatip beni bir köşeye çekti :

— Küçük dostum, dedi. Siz, teşkilatımıza büyük iyilikleri dokunan, Mösyö Narsis Kaliman'ın yeğenisiniz, değil mi?

— Evet, efendim.

Makroz sesini alçalttı :

— Dikkat ettim, dedi. Muhterem amcanız, ben söz söylerken uyumaya başlıyor, dehşetli surette horluyor. Salonda fena tesir ediyor bu. Kendileri çok mükemmel bir insandır. Fakat, horlamak da... Ben bunu muhterem amcanıza ihtar edemem. Bu hususta sizin

yardımınızı bekliyorum.

Hayretle Makroz'un yüzüne baktım. O devam etti :

— Bundan sonra, konferanslarımda amcanızın uyumamasına çalışacaksınız... Anlıyor musunuz, yavrucuğum?

— Evet, efendim, anlıyorum, ama ben bu işi nasıl...

— Orası kolay. Amcanızın uyumaya başladığını görünce kolunu dürter, eteğini çeker, ayağına basarsınız filan. Eğer ben söz söylerken onu uyanık tutabilirseniz, size her pazar bir frank var.

— Pek iyi, efendim.

Amcamın canını sıkarak haftada bir frank kazanmak hoşuma gidiyordu doğrusu. Pazar günü konferans esnasında, amcamı uyutmamak için elimden geleni yaptım. İçtima dağılırken Makroz avucuma bir frank sıkıştırdı.

Ertesi pazar gene aynı hal.

Yerimde durup oturmadığımı gören amcam :

— Yemekten sonra kahve filan mı içirdiler? diye sordu.

İçtima dağılırken, Makroz gene frangımı vermeyi unutmadı

Üçüncü hafta, işler birdenbire bozuldu. Makroz, tespit edilmeyen kavânin-i esasiye ile idare olunan demokrasilerin, temsil-i nisbîsi hakkında dehşetli nutkuna başladıktan bir on beş dakika sonra, amcam koltuğunda horlamaya başladı.

İçtimaın sonunda, Makroz beni çağırdı :

— Bu nasıl iş? dedi haykırdı. Benimle alay mı ediyorsunuz? Konferanslarımda, amcanızın uyumaması için, size her hafta bir frank veriyorum. Halbuki bugün her zamankinden fazla horladı. Bu nasıl iş?..

Yarı utanmış, yarı alaycı, parmaklarımın arasında, kasketimi çevirerek cevap verdim :

— Efendim... Doğrusunu söylemek lazım gelirse amcam, kendisini rahat bırakmam için, bana haftada iki frank veriyor...

(*Fransızcadan nakleden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 10.8.1931*)

İntihabat : seçimler; *İçtima* : toplantı; *Kavanin-i esasiye* : ana yasalar; *Temsil-i nisbi* : nispi temsil.

AYAK İZLERİ

— Komiser efendi?
— Gelir şimdi, efendim, acele bir şey mi var?
— Hem de çok acele.
— Haydi, Piyer, çabuk git. Evine haber ver.

Birdenbire içeriye giren adam sobada ellerini ısıttı. Kürkünün yakasında biriken karları silkti. Burnundan mütemadiyen soluyordu. İki polis neferi bu yabancı adamı baştan aşağı süzüyorlar, sabah karanlığı komiseri böyle neden aradığını hiçbir şeye yoramıyorlardı. Dışarda tahtanın üzerinde ayak sesleri peyda oldu. Komiser gözüktü. Gözlerinde insanı sorguya çeken bakışlar vardı.

— Beni aramışsınız, bir şey mi var? diye söze başladı.

Ziyaretçi ses çıkarmadan bir iskemleye çöktü. Anlatmaya başladı :

— İsmim Şarl Lidor. İstihkâmlara giden yol üzerindeki "Mon Plezir" villasının sahibiyim. Daha yeni geldim. Bu yeri M. Berniye'den iki sene evvel satın almıştım. İçinde rahat bir ömür süreceğimi umarken bir gün ansızın bir telgraf geldi. Şerikim oradaki işlerin fena olduğunu yazıyordu. Hareket ettim, işlerimi temizlemek için de iki sene şerikimin yanından ayrılmadım. Giderken villamın anahtarlarını Brok isminde bir adama bırakmıştım. Sonra geldim, yeniden yerleştim. Fakat belki dört beş gecedir rahatım bozuk. Evime iki üç serseri dadandı. Gece yarısı geliyorlar.

— Çalınan bir şey var mı?
— Yok.
— Köşk sahibi bu hususta nazar-ı dikkatinizi celbetmiş miydi?
— Hayır. Ben işin içinde bir sır olduğuna kaniyim. Ve fikrimce bu gelenler hırsız değil.
— Elinizde delil var mı? Ya yanılıyorsanız?
— Katiyen yanılmıyorum. Evvela geçen pazardan beri köpeğime arız olan sükûn beni şüpheye düşürüyor. O deli gibi köpek kuzuya döndü. Hayvan adeta aptallaştı.

— Sonra, efendim?

— Sonra, geçen perşembe gecesi uykum kaçtı. Kalktım, yıldızları seyrederek sigara içtim. Birden pencerenin altında sesler belirdi. Uşağa seslendim. Tabancayı kavrayarak fırladım. Aradık taradık, hiçbir şeye rastgelemedik. Ertesi akşam yine aynı sesler, ayak sesleri kulağıma çarpmaz mı? Bahçeyi altüst ettik. Yok... Yok... Bu sabah, Jan, "Bey, hayatım tehlikede, ben bu evde bir dakika bile duramam artık," demez mi! Heyecandan elleri ayakları sapır sapır titriyordu. Arkası sıra gitmemi rica etti. Çıktık. Çarşaf gibi karın üzerinde ayak izleri uzanıp gidiyordu. İki çifti bahçemizin arka duvarından başlıyor, eve doğru gidip tekrar muvazi bir yoldan dönüyordu.

— Hayret be yahu! Evde hiçbir değişiklik olmasın.

— Hatta kapıların kilitleri bile yerinden oynamamış.

— Çok tuhaf...

Bir polis, gelen adam ve komiser yola çıktılar.

Villanın demir parmaklıklı kapısında durunca, karşı çıkan uşak, telaşlı telaşlı :

— Kar eridi, zannetmem ki izleri görebilesiniz, dedi.

Komiser cevap verdi :

— Zarar yok, kar yine yağar ve onlar yine gelir, o zaman iyice görürüz.

Komiser köşkü bir gözden geçirdi ve gitti. Yalnız polisi bıraktı.

Gece kar yağdı, hem de lapa lapa. Aynı saatte aynı sesler yine duyuldu. Üçü de gözlerini karlı bahçeye dikmiş bekliyorlardı. Meraktan çatlayacaklardı. Uşak elektrik fenerini bahçeye çevirdi. Karın üstünde ayak izleri mutfak kapısında bitiyordu. Demek gelenler eve girmişlerdi. Köşe bucak her yeri aradılar. Derinden bir piyano sesi duydular. Bu ses nereden geliyordu?

Bakıştılar. Evlerinde kırık bir piyano olduğunu Efendi hatırladı. Korka korka merdivenlerden indiler. Aşağı doğru indikçe ses de kuvvetleniyordu. Bodrum katına geldikleri zaman içerden hafif bir ışık sızıyordu. Yakaladık, dediler. Bodrumun metruk eşyalarla dolu odasında biri kadın, biri erkek kır saçlı iki ihtiyar vardı. Kadın piyano çalıyor, erkek dinliyordu. Mahzundu. Üzerine gelenleri görünce söze başladı :

— Villanın eski sahipleriyiz. Bu dam altında tatlı ve acı günler gördük. Biricik kızımızı da burada kaybettik. Onu kurtarmak için her şeyimizi, bu köşkü bile sattık. Anası felaket üzerine deli gibi oldu. Hatıralarla dolu evini düşünür ağlardı. Siz burada yokken bir gece içeriye girdik. Karım, bu aile yadigârı piyanoda havalar çalarak biraz teskin oldu. Ziyaretleri tekrarladık. Yakalanacağımızı da az çok biliyorduk.

İhtiyarın başı öne düştü. Kadın ürkek gözlerle bakıyordu.

Ev sahibi dayanamadı :

— Piyanoyu salona çıkaracağım, bundan sonra her gün gelir istediğiniz havaları çalarsınız, dedi.

(*Fransızcadan nakleden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 17.8.1931*)

Nazar-ı dikkat : dikkatli bakış; *Celb* : çağrı, çekme; *Muvazi* : paralel.

GARİP BİR HIRSIZLIK

Polis hafiyesi Kristof Raz eve döndüğü zaman masasının üzerinde biriken yığın yığın evrak arasında şu telgrafı buldu :

"Vuthavz şatosunda bazı garip hırsızlıklar için derhal geliniz."

Niyoforst-Vuthavz
Çester

Kristof bunun üzerine telgrafla istasyondaki lokantada buluşmak üzere randevu aldı.

Otomobiline bindi ve şatonun bulunduğu istasyona doğru şimşek gibi yola çıktı.

İstasyona geldiği zaman kapıda sakallı bir adam bekliyordu. Polis hafiyesi sordu :

— Mösyö Çester siz misiniz?

— Hayır, demin de bir kadın bana Mösyö Kristof siz misiniz, diye sormuştu.

Kristof ses çıkarmadı, içeri girdi. Genç bir matmazelin kendisine doğru yaklaştığını görünce toplandı.

— Mösyö Kristof'la mı müşerref oluyorum, efendim?

Tasdik için eğildi. Kadın sözlerine devam etti. Size telgrafı ben çektim. Fakat fazla malumat verememiştim. Şöyle oturalım da iyice anlatayım :

— Meseleyi hülasa edersek, ben asil fakat fakir bir ailenin çocuğuyum : Yakınlarda nişanlandım. Nişanlım da benim gibi fakir.

Karar verdik. O hayatını kazanmaya seyahate çıktı, biz de babadan kalma şatomuzu otel haline koyduk. Böylelikle para kazanıp evlenecektik. İlkönceleri talih yardım etti, işler cidden yolunda gidiyordu. Günün birinde müşterilerin üzerinden elmasları, altınları kaybolmaya, paraları çalınmaya başladı. Kim alıyor,

kim çalıyor belli değil. Şimdi sizden ricam, bir seyyah gibi gelin! Bir oda tutun. Ve bizim haysiyetimizi kurtarın. Zira mahvolduk.

Polis hafiyesi bazı sualler sordu. Sualler şayan-ı dikkattir.

— Kendi mücevherleriniz de çalınıyor mu?

— Yalnız teyzezadem Madam Morley'in küpeleri ve yüzükleri çalındı.

— Otelde daima ikamet eden müşterileriniz var mı?

— Hayır, yalnız teyzezadem, kocası. Şimdi de bir haftadan beri nişanlım var.

***

Ertesi günü polis hafiyesi yüzünü değiştirdi, bavulunu aldı. Şatoya adi bir seyyah gibi gitti ve yerleşti.

Birinci ve ikinci günü hiçbir ize, hiçbir işarete rastlayamadı. Gittikçe merakı artıyor, sinirleniyordu.

Otelde, hırsızlık vakalarını daha haber almamış olan bir iki seyyahla sırf bu işi merak edip gelmiş Amerikalı bir karı koca vardı.

Amerikalı mütemadiyen :

— Öyle iş olmaz, diyordu. Cüzdanımdan param çalınır da ben bundan nasıl haberdar olmam. Bunlar cin peri değil ya. Laf.

Fakat ikinci günü akşam yemeğinde Amerikalılar da soyuldular. Yemekten sonra, cine periye inanmayan Amerikalı :

— Paralarım, saatim çalındı, diye feryadı bastı. Polis hafiyesi de bu işe şaşmıştı doğrusu. Böyle bir elçabukluğu şimdiye kadar ömründe görmemişti. Otele geldiğinin üçüncü gecesi akşam yemeğinden sonra kendi kol düğmelerinin de çalınmış olduğunu farketti. Halbuki sofraya otururken kol düğmelerinin yerinde olduğunu pek iyi biliyordu.

Ne yapacağını şaşırmıştı. Odasına kapandı, düşünmeye başladı. Saat on ikiye geliyordu. Birdenbire aşağıki odada bir merdiveni çıkan ayak sesleri duydu. Halbuki sesin geldiği tarafta merdiven filan yoktu. Kulağını tahtalara yapıştırarak dinledi. Nihayet, seslerin bölmeden geldiğini keşfetti. Meğerse bölmenin içi bir dolap gibi bomboşmuş. Tahtaları kıl testeresiyle kesti, içeri atladı, fenerle etrafı aydınlattı. Bir merdiven gördü, indi. Sevinçten gözleri parladı. Bir masa üzerinde bir kutu ve içinde bir sürü mücevherlerle

karşılaşmıştı. Bekledi. Aradan zaman geçti. Ayak sesleri... Nefes bile almadı. Sesler artık yanında idi. Elektrik fenerini yaktı. Gördüğü manzaradan şaşırdı. Madam Morley elinde bir sürü çalınmış öteberi, ürkmüş duruyordu.

Hemen sıçrayıp kadını sıkıca yakaladı. Madam Morley yalvarmaya başlamıştı :

— Bana dokunmayın. Her şeyi olduğu gibi söyleyeceğim : Babam Mösyö Alber kimya meraklısı bir adamdı. Nesi var nesi yoksa bu uğurda feda etti. Günün birinde vefat etti. Miras olarak bir iki şişe ilaçtan başka bir şey kalmamıştı. Bir gün üzerinde şöyle yazılı bir şişe gördüm :

"Havaya serpilirse bir çeyrek kadar uyutur."

Biz oturduğumuz evin kirasını veremeyecek kadar fakir düşmüştük. Buraya akrabamız Madam Çester'in oteline iltica ettik. Kocam bir gün ilacın tesirini denemek için yemekten on dakika evvel salona serpti. Herkes sofraya oturduktan biraz sonra geldim. Hepsi uykudaydı. Şaşırdım. Gözlerim karardı... Üzerlerindeki kıymetli eşyayı çalarak kaçtım. Artık bu işe iyiden iyiye alışmıştım. Mazur görün. Parasızlık insana neler yaptırmıyor.

Ertesi günü hırsızın tutulduğunu gazetelerde herkes okudu.

Ey kari! Haklısın şimdiye kadar ne sen böyle saçma bir hikâye okudun, ne de ben böylesini sana tercüme ettim. İkimiz de bu seferlik faka basmış olduk.

(*İngilizceden nakleden : Ben / Yeni Gün gazetesi, 28.8.1931*)

Şayan-ı dikkat : dikkate layık; *İkamet* : oturma; *Kari* : okur.

MUKADDERAT MESELESİ

Mayısın on dördüncü günü, öğleden sonra saat beşte, fıçıcı esnafından Kuturye, bir meydanı geçiyordu. Önünde, yuvarlayarak bir fıçı götürmekteydi. Neşesi yerindeydi. Kasketini yana eğmiş, keyifli bir şarkı tutturmuştu.

Fıçıcı Kuturye ile fıçısı büyük bir caddenin köşesine geldikleri zaman, bir zabıta memuru fıçıyı durdurdu ve vesika sordu.

Fıçıcı, vesikasını göstermek için ceplerini ararken, fıçı kimseye sezdirmeden sessiz sedasız, bir başına caddeyi tuttu. Doğrusu, şimdiye kadar böyle bir fırsat geçirmemişti eline... Cadde hafif meyilliydi ve fıçı tombul bir madama gibi iki yana sallana sallana yokuşu iniyordu. Meyil ziyadeleşdikçe fıçının keyfi artıyor, yuvarlanışını ziyadeleştiriyordu.

Fıçıcı Kuturye, fıçının firara kadem bastığını farkettiği zaman, firari bir hayli yol almıştı. Fıçıcı bastı küfürü ve fıçıyı kovalamak için ileri doğru atılmak istedi. Fakat zabıta memuru onu kolundan tuttu. Aralarında hafif bir dırıltı başladı. Firari fıçı ise, bu fırsattan istifade ederek, yoluna devam ediyordu. Artık iyice uzaklaşmıştı. Gök gürültüsü gibi gümbürtüler çıkararak alabildiğine koşuyordu.

Zabıta memuru ile fıçıcı Kuturye'nin arasında başlayan dırıltı derhal sükûnet buldu. Bu sefer ikisi birden fıçının peşinden koşmaya başladılar. Memur önde, fıçıcı arkadaydı ve kollarını sallayarak : "Tutun, tutun!.." diye basıyordu feryadı.

Nihayet Vaşington Sokağı sırasında, memur fıçıyı geçti. Ters yüzü döndü. Fakat birdenbire mıntıkasından harice çıkmış olduğunu ve mıntıkası haricinde icra-yı vazife edemeyeceğini hatırladı. Fıçıya karşı hiçbir mukavemet göstermedi.

Fıçı etrafına musibetler saçarak yoluna devam ediyordu. Fıçıcı Kuturye'nin takati kesilmişti artık. Kolları havada, olduğu yerde dikilip kaldı.

Caddeden geçen otomobiller, yıldırım gibi gelen fıçıyla çarpışmamak için, tehlikeli virajlar yapıyorlardı. Gene fıçı yüzünden, Bors Sokağı'na yakın bir noktada yokuşu çıkan bir kamyon keskin bir viraj yaparak bir havagazı fenerini devirdi. Fenerin demir

sütunu yere düşerek Ostiri Sefirinin silindir şapkasını ezdi. Bu pırıl pırıl bir şapka idi.

Bu hadise, karşıdan gelen bir otobüse yolunu şaşırttı. Otobüs bir eczanenin camekânını parçalayarak içeriye girdi. Eczanede üç kadın müşteriyle eczacı cam kırıklarının ve devrilen ecza dolaplarının altında ezildiler.

Bu esnada, en nihayet, fıçıcı Kuturye fıçısına yetişti. Sefir şapkasını kaldırdı. Kamyon yoluna devam etti. Fakat, belaya bakınız ki, eczanede ezilen kadınlardan biri, bir bankerin nişanlısıydı. Ve bu hassas banker, sevgilisinin ölümünü haber alınca intihar etti. Doğrusunu isterseniz, bu intiharın hakiki sebebi, bankerin alacağı mühim drahomadan mahrum kalmış olmasıydı. Zira bu parayla, son zamanlarda fena halde bozulan vaziyet-i maliyesini kurtaracaktı.

Bankerin intiharı borsayı altüst etti. Halk ise borsadaki bu bozgunluğu, şapkası ezilen sefirin üstüne yordu. Sefir ise, halk arasındaki şöhretine nakısa getirmemek için, aksilik etmeye başladı. Şapkasının ezilmiş olmasından dolayı hükümetten izahat talep etti. Bu işler borsayı büsbütün sarstı. Hükümet, sefire yeni bir şapka takdim etti. Sefir kabul etmedi. Nihayet, iki devlet arasında harp ilan edildi...

Muharebe uzun sürdü...

Bu esnalarda fıçıcı Kuturye bir kömürcünün kızıyla evlenmişti. Muharebenin uzaması kömür fiyatlarını yükseltti. Kömürcü dehşetli zengin oldu.

Sulh aktedildiği zaman, Kuturye dünyanın en bahtiyar insanlarından biriydi. İki kızı, bir şatosu, birçok otomobili vardı. Bütün bunlardan başka, kayınbabası da, bir mali dalavere yüzünden, hapse girmişti.

Şimdi, ne zaman arkadaşları, Kuturye'yi sadetinden dolayı tebrik etseler, o şu cevabı verir :

— Bahtiyarlık irade meselesidir. Mukadderatımızı bizzat kendimiz tayin ederiz. Tesadüf, kaza filan gibi şeyler boş laf... Bunlar ancak hayatta muvaffak olmamışların kuru tesellisidir.

(*Fransızcadan : Ben / Yeni Gün gazetesi, 30.8.1931*)

Firar : kaçma; *Kadem* : ayak, adım; *Firari* : kaçak; *İcra* : yapma; *Musibet* : bela, sıkıntı; *Vaziyet-i maliye* : para durumu; *Nakısa* : eksiklik, kusur.

KORELİ BİR ÇOCUK
Mirok Li

(Bir Kore Hikâyesi)

Yaz gelince, babam, eski günlerin hikâyelerini anlatmak için, çağlayanlı bahçede şeftali ağacının altına bir sedir koydurttu.

Ay doğarken, burada şiirler söyleneceğini bilirdim. Ve bu şiirleri dinlerken kendimi öyle iyi, öyle rahat duyardım ki... Böyle gecelerde babamın haşinliği balmumu gibi erir, onunla benim aramda dostluk bağları dokunurdu. Bulunan kafiyeler çok hoşuna giderse benimle şakalaşırdı. Hatta bir defasında bana içki içirmeye bile kalkışmıştı.

Bu, güzel bir temmuz gecesinde olmuştu. Bahçede babamla yalnız kalmıştık. Ve bereket versin ki, annem bir komşuya gitmişti, yoksa benim içki içmeme dünyada razı olmazdı. Babamın önünde küçük bir masa vardı. Masanın üstünde yemiş dolu bir tabak ve bir şişe pirinç şarabı... O gece, komşu kadınla, her vakit olduğu gibi, seçilmiş bir roman okunuyordu. Bu, kadınların belli başlı eğlencesiydi. Çünkü onlar ne tiyatroya gidebilirler, ne de yolculuk yapabilirlerdi. Ve babamla ben, annemin romanı dinlemeye dalarak erken dönmeyeceğinden emindik.

Ay, boş mektebin damı üstündeydi. Mektebin avlusuyla evimizin bahçesini ayıran duvar yere koyu bir gölge düşürmüştü. Dört bir yanda kimseler yok. En küçük bir gürültü bile duyulmuyordu.

Bütün bir hayat, bütün bir bilgi bana göre babamın yüzünde toplanmıştı. O ihtirasla anlatıyor, ben hazla dinliyordum. Gece ilerledikçe daha çok içiyor, içtikçe gözleri parlıyor, elmacık kemikleri kızarıyordu. Ayın gümüş ışığı altında, Hindistan'dan Rusya'ya, Tibet'ten Japonya'ya kadar bütün yeryüzü önümden geçiyordu.

Gecenin bağrından şarkılar, şiirler yükselmekteydi!

Babam bana, Kim - Saggazhi'yi, Kore'nin en büyük şairini anlatıyor. Anlattıkça içiyor, içtikçe anlatıyordu.

Sözünün bir yerinde yine kadehini kaldırdı. Kadeh boştu.

Billur kadehi doldurmak istedim. Şişeyi aldım. Şişe de boşalmıştı. Babamın yüzü kederle karardı :

— Ne? dedi. Şarap kalmamış mı?

Sesi üzüntülüydü. Annemin bir şişeden fazlasını yasak ettiğini biliyordum. Fakat babamın kederi karşısında dayanamadım :

— Gidip şarap getireyim, dedim.

Babam güldü :

— Cesur bir çocuksun, oğlum, dedi ve parmaklarımı sıktı. Bana o güne dek böyle yürekten bir dostluk gösterdiği olmamıştı.

Şarabı getirdiğim vakit babam öyle sevindi ki, billur kadehini doldurup bana uzattı :

— Al, iç! dedi.

Bu teklif karşısında korkuyla titredim. Annem bana, şarabın korkunç bir şeytan, çocukların en büyük düşmanı olduğunu öğretmişti. Fakat babam kadehi öyle bir dostlukla uzatıyordu ki, dayanamadım. Bir yudumda sonuna kadar içtim.

Gözlerime yaş geldi. Şeytanın içimde tepindiğini ve beni bir korkunç hayvan biçimine sokacağını sandım. Babam bir yemiş uzattı :

— Al, bunu ye, dedi.

Yemişi yedim ve biraz ferahladım. O kadar ferahladım ki bir vakit sonra :

"Şarap ne güzel şeymiş!" diye haykırdım. Bu sözlerim üzerine babam bana bir kadeh daha verdi. Gözlerim yine yaşlandı. Babam büyük halk şairi Kim - Saggazhi'nin şiirlerini okuyordu. Ben anlatılmaz bir hazla dinliyordum. Başım dönmeye başladı. Bir bulutun arkasından annemin yaklaştığını gördüm. Ve tuhaf şey, korkmadım. Annem oğlunun bulanık bakışlarını farkedince :

— Bu sarhoş olmuş! diye bağırdı.

Babam beni korudu.

— Elbette, dedi, ona ben içirdim.

Annem kocasına kızgınlıkla baktı, fakat bir şey söylemeye cesaret edemedi. Ben :

— Bir üçüncü kadeh daha içsem! diye mırıldandım.

Annem elimden billur kadehi alarak fırlatmak istedi. Babam yine o ağır sesiyle :

— Bırak içsin, dedi. Yalnızlığımın içinde bir dosta ihtiyacım var.

Ve kadehi annemden aldı, doldurarak bana uzattı.

Gururdan daha yüksek bir şey duydum; artık erkektim. Babamın, o büyük bilginin, büyük şairin, o eski günler hikâyelerini o kadar güzel anlatanın biricik dostuydum.

Ay, pırıl pırıl ışıldıyordu. Şeftaliler tütüyor. Ben bir şarap kadehinin önünde oturmuş, babamın ağzından Kim-Saggazhi'nin şiirlerini dinliyordum.

(Orhan/Resimli Ay, Eylül 1930; Orhan Selim / Tan gazetesi, 23-24-25. 1935)

DENİZDE

Anton Çehov

Göze görünen, yalnız, gerideki limanın ürperen ışıklarıyla katran gibi kara bir gökyüzüydü. Soğuk, ıslak bir yel esmekte. Üstümüzde ağır bulutları, onların yağmur olup boşanmak dileklerini duyuyor ve soğuğa, yele bakmaksızın sıcaktan boğuluyorduk sanki.

Biz, gemiciler, baş altında toplanmış zar atıyorduk. Bizimkilerin gürültülü, sarhoş kahkahaları yükseliyor, içimizden birisi, alay olsun diye, ara sıra horoz gibi ötüyordu.

Küçücük bir su damlası enseme düştü ve belkemiğime kadar çıplak etimde yürüdü sanki. Birdenbire bu soğuk dokunuştan ve size aşağıda anlatmak istediğim sebepler yüzünden titredim.

Bana göre, âdemoğlu kötü bir nesnedir, ancak öyle vakitler olur ki gemici dediğin nesne kötünün de kötüsü kesilir.

Belki ben yanılıyorum, belki bu benim hayatı bilmeyişimdendir. Ancak yine bana öyle geliyor ki, bir gemicinin kendi kendini kötülemesi, kendi kendinden tiksinmesi için, elinde herkesten daha çok sebep vardır. Her dakika bir direğin tepesinden düşmesi, bir daha çıkmamak üzere bir dalganın altında gömülmesi beklenen, ne vakit batacağı, ne vakit boğulacağı Tanrıdan başka kimsece bilinmeyen bir insan için yeryüzünde inanacak, acınacak, sevilecek ne olabilir? Biz çok votka içer, ağız dolusu söveriz, çünkü denizin ortasında terbiyeli, iyi yürekli olmanın neye ve kime yarayacağını bilmeyiz.

Neyse, sözü uzatmayalım.

Zar atıyorduk. Vardiyasını savmış, işini bitirmiş yirmi iki kişiydik. Talih bu yirmi iki kişiden ancak ikisine gülebilirdi. İçimizden en yüksek zar atan ikisi, o gece, gemideki "yeni evliler" kamarasındaki iki delikten içerdeki yolcuları dikiz edebilecekti. "Yeni evliler" kamarasında deliklerden birini ben, ince bir testereyle açmış, ötekisini bir arkadaşım çakıyla oymuştu. Bu iş için tam yedi gün uğraşmıştık.

— Deliklerden biri sana çıktı.
— Kime?
Beni gösterdiler.
— Ya ötekisi?
— Babana!

Babam, yaşlı, topal ve suratı pişmiş bir elmaya benzeyen gemici yanıma yaklaştı, omzuma vurdu.

— Bugün, yavrum, dedi, talih güldü bize. Anlıyor musun, oğlum, talih ikimize birden sırıttı. İkimize birden, anlıyor musun?

Sonra telaşla saatin kaç olduğunu sordu. Saat, daha on bir bile değildi.

Ben başaltından güverteye çıktım, yaktım çubuğumu ve denize daldım. Karanlıktı. Doğrusunu isterseniz, benim içimden geçenler gözlere vurmuş olmalıydılar ki, denizin karanlık fonunda karışık şekiller, o günlerdeki genç çağımda daha ulaşamamış olduğum görümleri görüyordum.

Saat on ikide büyük yolcu salonunun yanından geçtim, kapıdan bir göz attım. Yeni evli damat genç bir pastördü. İçerde, masa başında oturuyor ve elinde bir *İncil* tutuyordu. Uzun boylu, sıska bir İngiliz kadınına yüksek sesle bir şeyler anlatmaktaydı. Yeni evli gelin, genç, çok güzel, boylu boslu bir kız, kocasının yanında oturmuş, gözlerini onun sarışın başına dikmişti. Salonda bir uçtan öbür uca gidip gelen, iriyarı, yaşlı bir de İngiliz banker vardı. Bu, yeni evli damat misyonerin konuştuğu İngiliz kadınının kocasıydı.

"Pastörler saatlerce konuşmaktan usanmazlar," diye düşündüm, "Bu sabaha dek sözünü bitireceğe benzemiyor!"

Saat birde babam yanıma geldi ve kolumu tutarak dedi ki :

— Vakit geldi, haydi, salondan çıktı seninkiler.

Koşarak dar merdivenlerden aşağı indim ve "yeni evliler" kamarasında açtığım deliğin başına geçtim. Deliğin açılmış olduğu duvarlarla geminin kendi iç küpeştesi arasında, öteberiyle, suyla ve sıçanlarla dolu bir boşluk vardı. Aradan çok geçmeden, babamın ağır ayak seslerini duydum. Gaz sandıklarına çarpıyor ve boyuna sövüp sayıyordu.

Deliğin içine yerleştirdiğim tahta parçasını çıkardım. Gözüme yumuşak, gül rengi bir ışık çarptı. Işıkla beraber burnum bayıltıcı, tatlı bir kokuyla doldu. Bu, aristokrat yatak odalarının kokusuydu.

İçerisini iyice görmek için deliğin açıldığı çatlağı iki parmakla tutup iyice ayırmak gerekti. Bunu da hemen yaptım.

Bir pirinç, atlas ve kadife yığını doldurdu gözlerimi. Bunların topu birden gül rengi bir ışığın aydınlığıyla boyanmışlardı. Karyola yüzümden yarım metre uzaktaydı.

Babam telaşla beni dürtükleyerek :

— Bırak senin yerine ben geçeyim, dedi, oradan daha iyi görülecek!

Ben cevap vermedim.

— Çocuğum, senin gözlerin benimkilerden kuvvetlidir. Sen uzaktan da görebilirsin, yakından da...

— Sus! dedim. Gürültü etme! Bizi duyabilirler...

Gelin karyolanın kıyısında oturuyordu, minimini ayaklarını halının üstüne sarkıtmıştı. Yere bakıyordu. Karşısında kocası, genç Pastör durmaktaydı. Kadına bir şeyler söylüyordu. Ne söylüyordu, anlamıyordum. Geminin gürültüsü işitmemi alıkoyuyordu. Pastör heyecanla, ateşle, sarışın başını sallayarak konuşmaktaydı.

— Hay aksi şeytan! Bir sıçan ısırdı beni! diye homurdandı babam.

Ben, sanki yüreğimin fırlayacağından korkuyormuş gibi, göğsümü kamaranın duvarına dayamıştım. Başım yanıyordu.

Yeni evliler uzun boylu konuştular. En sonra Pastör diz çöktü, ellerini kadına doğru uzatarak yalvarmaya başladı. Kadın, bir şeyden kaçmış gibi başını sallıyor, irkiliyordu. Pastör birden doğruldu ve kamarada yukarı aşağı dolaşmaya başladı. Yüzünün gösterişinden ve ellerinin kımıldanışından kadını tehdit ettiğini sanıyordum.

Genç karısı doğruldu. Benim arkasında durduğum duvara doğru ağır ağır yaklaştı ve tam benim deliğin önünde durdu. Kımıldanmadan duruyor ve düşünüyordu, bense onu gözlerimle yiyordum sanki. Bana öyle geliyordu ki, kadın acı çekiyor, kendi kendisiyle dövüşüyor, ne yapacağını bilmiyor. Yüzünün çizgilerinde bir tiksinti vardı. Artık hiçbir şey anlamıyordum.

Böylece beş dakika kadar yüz yüze durduk, sonra birden duvardan uzaklaştı ve kamaranın ortasında durarak Pastör'ün yüzüne baktı. Bu, "Evet," diyen bir bakış olmalıydı ki, Pastör sevindi, kadının elini öptü ve kamaradan dışarı çıktı.

Üç dakika sonra kamaranın kapısı yine açıldı ve içeriye önde

Pastör, arkada, demin sözünü ettiğim o iriyarı, yaşlı, İngiliz bankeri girdi. İngiliz karyolaya yaklaştı ve güzel kadına bir şeyler sordu. Kadın, sapsarı, İngilizin yüzüne bakmadan başını önüne eğdi.

İngiliz banker cebinden bir paket çıkardı ve uzattı Pastör'e, bu belki bir banknot paketiydi. Pastör paketi açtı, saydı ve bir reverans yaparak çıktı kamaradan. Yaşlı İngiliz çıkanın ardından kapıyı kapattı.

Ben sanki, ısırılmış gibi, duvarın yanından sıçradım geriye. Korku içindeydim. Bana öyle geliyordu ki, bir fırtına gemimizi ikiye bölmüş ve biz dibe gidiyoruz.

Yaşlı babam, o sarhoş, o ahlaksız gemici, elimden tuttu beni ve dedi ki :

— Gidelim buradan! Sen bunu göremezsin! Sen daha çocuksun!

Ayakları üstünde zorlukla durabiliyordu. Ben onu yederek, dar merdivenlerden yukarı çıkardım. Yukarda, hakiki bir güz yağmuru yağıyordu şimdi...

(*Dilimize çeviren : Orhan Selim / Tan gazetesi, 7.7.1935*)

Pastör : papaz, Protestan papazı.

SAAT

Yeryüzünde ne kadar çok, ne kadar çeşit çeşit saat vardır : Cep saati, kol saati, duvar saati, kule saati, dik duran saat, sallanan saat...

Her sokakta bir saatçi dükkânı. Her meydanda bir saat. Herkesin cebinde, kolunda bir tik tak...

Vakit, öyle önemli bir rol oynamaya başlamış ki hayatımızda, saatiniz bir çeyrek geç kalsa, bir çeyrek ileri gitse hemen onu saatçiye götürürsünüz. Kendi varlığınızla, geriye kalan bütün bir beşeriyetin varlığı arasında bu kadarcık bir ayrılığa bile dayanamazsınız.

Saat sizin için bu kadar önemli bir nesnedir de, siz hiç bir saatçinin nasıl yaşadığını düşündünüz mü? Kendi kendine benzer bir varlıktır. Saatçi, uzun dillerini sağa sola sallayıp durmaksızın gevezelik eden bir yığın duvar saati arasında yaşar. Vaktin apriori anlamına aldırmayan bu duvar saatlerinin birisi üçü gösterirken, öbürü beşi, daha öbürü on ikiyi gösterir. Dört bir yanı böyle kuyruklu bir yalanla çevrilmiş olan saatçi de, eninde sonunda, yalancı olur.

Onun, gözüne lupunu takarak size, sizden sonra saatinize bir bakışı, bu bakıştan sonra da bir, "Haftaya geliniz, saatinizi alınız," deyişi vardır. Hani, inanırsanız, yandınız demektir. Çünkü bir hafta sonra geldiğinizde, saatinizin bilmem neresine bilmem ne koymak lazım geldiğinden iki hafta daha bekleyeceğinizi anlarsınız.

Kızarsınız, "Bilmem nesiz olsun," dersiniz. Saatçi aldırmaz, yine gözüne lupunu yerleştirir, size o "bilmem nenin" insan hayatındaki öneminden söz açar. Ve duvardaki saatler uzun dillerini sağa sola sallayarak yalan söylemelerine devam ederler :

— Tak tak... taki tak...

Sonunda razı olacaksınız. Saatsiz edemezsiniz ki!..

Saatin doğru gitmesi gerektir, ama hayat doğru gitmiş, gitmemiş, o başka mesele.

Saatle yaşamak hem iyidir, hem kötü.

Sözgelişi, tam saat sekizde sizi yemeğe çağırırlar. Eğer saati

saatine gideceğim diye, tam sekizde kapıyı çalarsanız, ya evsahibini bulamazsınız, yahut sizi misafir odasında yarım saat tek başınıza bekletirler.

İşte bu yüzdendir ki, insanlar saatleri aşağı yukarı, takribi olarak kullanmaya mecbur kalmışlar.

"Sekizde geleceğim," diyecek yerde, "Beni sekizle dokuz arasında bekleyin, dokuzdan ona kadar da gelmezsem bir işim çıktı demektir, siz yemeği yeyin," formülünü bulmuşlar.

Ama ne olursa olsun, siz yine saatinize dikkat edin, ne bir çeyrek geri kalsın, ne bir çeyrek ileri gitsin. Doğru giden saatin zevki başkadır.

Onun doğru işlediğini, bir konuşmadan sonra gelen sessizlikte duyarsınız. Gözleriniz baygın, sevgilinizin elini öperken, bileğinden size onun sesi gelir. Ve en sonra, nefesinizi verirken, doktor kolunuzu tutup da nabzınızın atışını yakalamaya çalıştığı vakit, elindeki cep saatinin işleyişini duyacaksınız.

Doğuşunuz ve ölüşünüz saatle bildirilir. Onun için saatiniz doğru gitmeli. Fakat, ne olursa olsun, size birisi falanca yerde ne vakit bulunacaksınız, diye sorarsa :

— Şöyle akşama doğru, diye cevap vermeyi unutmayın.

Hiç olmazsa böylelikle ne kendiniz, ne de başkaları rahatsız olur.

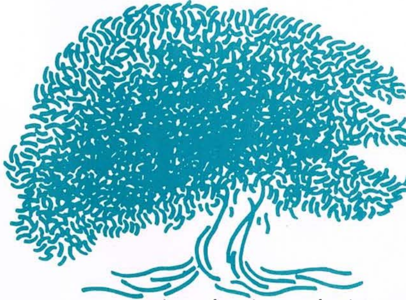
(Çeviren : Orhan Selim / Tan gazetesi, 5.8.1935)

İÇİNDEKİLER

Garba Doğru / J. London	7
Bir Hoş Adam / M. Zoşçenko	11
Baba, Oğul	14
Medyum	16
Modaya Dair / M. Zoşçenko	19
Tedavi / M. Zoşçenko	21
Cadı / V. Şişkof	23
Radyo / V. Şişkof	26
Kuzen / M. Zoşçenko	29
Meçhul Dost / M. Zoşçenko	32
Kadın / M. Zoşçenko	35
Mülakat / M. Zoşçenko	38
Mühim Bir Hadise / M. Zoşçenko	40
Hortlak / M. Zoşçenko	42
Polis Köpeği / M. Zoşçenko	44
Bardak / M. Zoşçenko	47
Aktör / M. Zoşçenko	50
Limonata / M. Zoşçenko	52
Millet Mekteplerine Dair / M. Zoşçenko	54
Karadeniz'de Seyahat / M. Zoşçenko	56
Hırsızlara Dair / M. Zoşçenko	58
Bisiklete Dair / M. Zoşçenko	60
Feci Bir Sergüzeşt Hikâyesi / M. Zoşçenko	62
Saatlere Dair / M. Zoşçenko	64
Samimiyet / M. Zoşçenko	66
Ehemmiyetsiz Bir Vaka / M. Zoşçenko	68
Mühim Bir Keşif	71
Güneş Gülü	74
Hitabet Kuvveti / M. Zoşçenko	76
Medeniyet İcabı / M. Zoşçenko	78
Ayşe'nin Marifeti / M. Zoşçenko	81
Ameliyat / M. Zoşçenko	83

Serenat / M. Zoşçenko 86
Müzayede 89
Ayak İzleri 91
Garip Bir Hırsızlık 94
Mukadderat Meselesi 97
Koreli Bir Çocuk / Mirok Li 99
Denizde / A. Çehov 102
Saat 106

Yayımlayan: Anadolu Yayıncılık A.Ş.
Kapak Baskı: Ana Basım Sanayi A.Ş.
İç Baskı: Şefik Matbaası

Nâzım Hikmet'in çok güç koşullarda korunmuş, elden ele geçmiş, bazıları sağlığında basılamamış, bazıları özen gösterilmeden basılmış olan yapıtları, bu işe gönül vermiş eleştirmenlerin çabalarıyla, içerde ve dışarda, yıllardır derlenip toparlanmaya çalışılmış, ama çeşitli nedenlerden kaynaklanan yanlışların, karışıklıkların, tutarsızlıkların bir türlü önü alınamamıştır.

Şimdi Adam Yayınları size Nâzım Hikmet'in yepyeni bir toplu yapıtlar derlemesini sunuyor.

Bu yolda daha önce yapılan bütün olumlu çalışmalar, Nâzım Hikmet'in kitaplarının ilk basımları, arkasında bıraktığı müsveddeler — mekanik yaklaşımlara düşmeden, durumlara, türlere göre ayrı değerlendirmelere gidilerek — büyük bir özen ve duyarlıkla yeniden gözden geçirilmiş, konunun uzmanı eleştirmenlerin özverili katkıları ve ortak çabalarıyla, sanatçının özellikleri, kendine özgü kullanımları gölgelenmeden, yanlışların düzeltilmesi, karışıklıkların, tutarsızlıkların giderilmesi sağlanmıştır.

adam 393

ISBN 975-418-073-3